

PENTRU O AUTONOMIE LOCALĂ ȘI DESCENTRALIZARE REALĂ!

VOCEA AUTORITĂȚILOR LOCALE

www.calm.md
www.facebook.com/calm.md
e-mail: info@calm.md

BULETINUL INFORMATIV AL CONGRESULUI AUTORITĂȚILOR LOCALE DIN MOLDOVA

nr. 2 (82), 2023

■ CALM, punct și de la capăt
La final de mandat al aleșilor locali, primari, deputați, miniștri și parteneri de dezvoltare s-au întrunit în cadrul Consiliului de Administrare al CALM!

Circa 100 de primari și reprezentanți ai autorităților centrale s-au reunit la 11 august în cadrul ședinței extinse a Consiliului de administrare al CALM. Evenimentul a avut loc în contextul în care actualul mandat al aleșilor locali se apropie de sfârșit, fiind momentul oportun pentru a face bilanțul activității CALM și a aleșilor locali.

„Succesul CALM constă în unitatea noastră!”

În deschiderea evenimentului, președinta CALM, Tatiana Badan, le-a mulțumit aleșilor locali pentru că au dat dovadă de dedicație și au schimbat lucrurile în localitățile pe care le gestionează. „Succesul CALM constă în unitatea noastră, iar ceea ce am reușit să realizăm a fost datorită efortului comun”, a declarat președinta CALM.

Directorul executiv al CALM, Viorel Furdui, a făcut o prezentare generală a activității CALM și a situației din administrația publică locală în perioada anilor 2022-2023. „CALM s-a consolidat ca o organizație neafiliată politic și reprezentativă, circa 2/3 din unitățile administrativ-teritoriale fiind membre ale asociației. Perioada 2022-2023 a fost una complicată pentru APL, cu ieșire dintr-o criză și intrare în altele, cu toate acestea, acest an

„CALM s-a consolidat ca o organizație neafiliată politic și reprezentativă, circa 2/3 din unitățile administrativ-teritoriale fiind membre ale asociației”

CALM, reperele ediției

Primarii din România și R. Moldova UNIȚI PENTRU VIITORUL EUROPEAN AL LOCALITĂȚILOR NOASTRE!

La 20 mai, 2023, la Chișinău a avut loc prima sesiune ordinară a Adunării Generale a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova CALRRM – organizație transfrontalieră și paneuropeană, constituită de Congresul Autorităților Locale din Moldova CALM, Asociația Comunelor din România ACoR și Asociația Orașelor din România AOR!

Detalii, în pagina 3

Reprezentanți ai Consiliului Europei au venit la Chișinău pentru a monitoriza starea democrației locale din R. Moldova!

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a avut două întreveneri cu Delegația Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei (CALRE) care a efectuat o vizită de postmonitorizare la Chișinău. Delegația CALRE a fost formată din coraportorii CALRE Gunn Marit Helgesen, Marc Cools, Stephanie Poirel și Angel Manuel Moreno.

Detalii, în pagina 5

a fost unul extrem de intens la capitolul comunicare cu membrii săi, cu autoritățile centrale, partenerii de dezvoltare, fiind realizate sute de activități, seminare, conferințe, întruniri cu factorii decizionali, dezbateri pe majoritatea temelor de interes major pentru APL.”

Printre direcțiile principale de activitate ale CALM, Viorel Furdui a menționat consolidarea instituțională a asociației, inclusiv a rețelilor profesionale din cadrul CALM, dezvoltarea dialogului instituționalizat cu autoritățile centrale, participarea activă în procesul de elaborare și perfecționare a cadrului normativ, elaborarea studi-

ilor și documentelor de poziție cu propuneri concrete, promovarea în spațiul public a drepturilor și intereselor APL, reprezentarea APL și dezvoltarea parteneriatelor pe plan internațional etc.

Printre problemele enunțate de directorul executiv al CALM au fost salarizarea precară în APL, consultarea selectivă a CALM/APL în cazul problemelor importante pentru administrația publică locală (decizia privind indemnizația la salariu de 1300 lei, elaborarea conceptului și strategiei de reformă a administrației publice, reformă a administrației publice, reformă

Continuare în pag. 2

La final de mandat al aleșilor locali, primari, deputați, miniștri și parteneri de dezvoltare s-au întrunit în cadrul Consiliului de Administrare al CALM!

Sfârșit. Început în pag. 1

ma în domeniul asistenței sociale, elaborarea Codului Electoral etc), descentralizarea financiară, delimitarea, înregistrarea și evaluarea bunurilor imobile, achizițiile publice, excesul în acțiuni a organelor de control etc.

Tergiversarea lucrărilor de delimitare și înregistrare a bunurilor, politica de cadre în APL, reforma Consiliilor raionale, reducerea numărului de consilieri aleși au constituit, de asemenea, unele dintre temele discuției.

Mai mulți aleși locali au vorbit despre necesitatea de a institui garanții sociale pentru primari, astfel încât după o viață dedicată îmbunătățirii condițiilor de viață a oamenilor din comunitățile locale, primarii să nu fie nevoiți să supra-viețuiască cu o pensie mizeră.

Un alt subiect adus în discuție a fost amalgamarea voluntară și lipsa de previzibilitate a acestei reforme. „Mai întâi este nevoie de modificarea Legii finanțelor publice locale, astfel încât să știm ce bugete vor avea localitățile amalgamate”, au menționat aleșii locali.

Printre problemele enunțate de directorul executiv al CALM au fost salarizarea precară în APL, consultarea selectivă a CALM/APL în cazul problemelor importante pentru

administrația publică locală (decizia privind indemnizația la salariu de 1300 lei, elaborarea conceptului și strategiei de reformă a administrației publice, reforma în domeniul asistenței sociale, elaborarea Codului Electoral etc), descentralizarea financiară, delimitarea, înregistrarea și evaluarea bunurilor imobile, achizițiile publice, excesul în acțiuni a organelor de control etc.

Tergiversarea lucrărilor de delimitare și înregistrare a bunurilor, politica de cadre în APL, reforma Consiliilor raionale, reducerea numărului de consilieri aleși au constituit, de asemenea, unele dintre temele discuției.

Mai mulți aleși locali au vorbit

despre necesitatea de a institui garanții sociale pentru primari, astfel încât după o viață dedicată îmbunătățirii condițiilor de viață a oamenilor din comunitățile locale, primarii să nu fie nevoiți să supra-

bugete vor avea localitățile amalgamate”, au menționat aleșii locali.

Potrivit primarului municipiului Edineț, vicepreședintele CALM, Constantin Cojocaru, aceasta este o ședință în care privim în urmă, dar și în viitor. „R. Moldova este mai des cunoscută pe plan extern, în structurile europene și ale Parteneriatului Estic, datorită CALM decât Guvernului.” De asemenea, potrivit primarului, în cele circa șase săptămâni de activitate a aleșilor locali „trebuie să reușim să ne reunim în cadrul unei ședințe comune cu primari din cele patru județe ale României care sunt limitrofe cu R. Moldova pentru a vedea ce putem face în comun în cadrul programului Interreg NEXT România-Republica Moldova.”

O altă propunere a vicepreședintelui CALM a fost că primarii care sunt susținuți de majoritatea consilierilor locali să se adreseze la

este o competență a administrației publice locale, iar experții CALM ar putea pregăti o sesizare în acest sens”, a constatat vicepreședintele CALM.

Potrivit viceprimarului municipiului Chișinău, Ilie Ceban, Regulamentul Comisiei Electorale Centrale cu privire la desfășurarea campaniei electorale locale devine, practic, o bătă în mâna puterii, iar primarii vor fi obligați să consulte orice anunț cu CEC. „Avem pregătit material informațional privind activitatea primăriei municipiului Chișinău, unde nicăieri nu este scris numele primarului și nu putem să informăm locuitorii capitalei despre ce s-a reușit să se realizeze. Nu înțelegem de ce onora li se permite să-și promoveze ziarul de partid, iar unor primari nu li se permite să informeze cetățenii despre ce s-a făcut. Ori jucăm după reguli egale, ori există riscul să ajungem la unele absurdități.”

Ludmila Ceaglic, primara comunei Calfa, Anenii Noi, de ase-

viețuiască cu o pensie mizeră.

Un alt subiect adus în discuție a fost amalgamarea voluntară și lipsa de previzibilitate a acestei reforme. „Mai întâi este nevoie de modificarea Legii finanțelor publice locale, astfel încât să știm ce

Curtea Constituțională în vederea restituirii din bugetul de stat a celor 1300 de lei supliment la salariul angajaților din APL care sunt achitate din bugetele locale. „Cred că toate primăriile din R. Moldova au fost furate deoarece salarizarea nu

menea, a atras atenția asupra faptului că multe primării nu au resurse pentru a achita sporul la salariu de 1300 de lei. „Din luna iulie nu mai avem resurse suficiente pentru a achita drepturile salariale ale angajaților noștri, iar în situație

similară se află multe alte primării. Am înaintat mai multe demersuri, am discutat cu unii deputați din Parlamentul R. Moldova dar, spre regret, până la această oră așa și nu am fost auziți.”

I vor depune toate eforturile pentru a ajunge parte a Uniunii Europene. Primarii au adoptat Declarații/Adresări în care guvernarea centrală este atenționată privind capcanele noului Cod Electoral;

mii de oameni din R. Moldova și Ucraina, prin intermediul administrațiilor publice locale.

Totodată, aleșii locali au făcut cunoștință cu serviciile pe care le prestează URPIO – cel mai mare producător și dezvoltator de soluții pentru sistemele de iluminat public din România, în vederea sporirii eficienței energetice.

În partea a doua a evenimentului a fost adus un omagiu mai multor primari care au înregistrat rezultate remarcabile în dezvoltarea localităților lor și au contribuit la consolidarea CALM. Pentru promovarea dialogului instituțional cu CALM/APL și a unor inițiative legislative în interesul colectivităților locale au fost înmânate diplome președintei Comisiei Administrație Publică și Dezvoltare Regională, Larisa Voloh; consilierii premierului R. Moldova în domeniul ad-

■ CALM în acțiune

Primarii din România și R. Moldova uniți pentru viitorul european al localităților noastre!

La 20 mai, 2023, la Chișinău a avut loc prima sesiune ordinară a Adunării Generale a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova CALRRM – organizație transfrontalieră și paneuropeană, constituită de Congresul Autorităților Locale din Moldova CALM, Asociația Comunelor din România ACoR și Asociația Orașelor din România AOR! Astfel, primarii din România și Republica Moldova își propun să acționeze în comun pentru viitorul european al localităților noastre, în spațiul cultural și al civilizației UE.

„Comunitatea Mea” Daniel Șerban etc.

În deschiderea oficială a evenimentului, președinta CALM, primară a satului Selemet, Cimișlia, Tatiana Badan, a menționat că în această zi se scrie o filă din istoria neamului nostru. „Astăzi se realizează o inițiativă extraordinară a președintelui Asociației Comunelor din România, Emil Drăghici. Mulțumim colegilor din România pentru că ne promovează interesele în cadrul instituțiilor europene, pentru parteneriatele frumoase și înfrățirile pe care le avem. Suntem convingeți de faptul că evenimentul de astăzi va fi o continuitate a ceea ce am început

În contextul discuțiilor despre amalgamarea voluntară a localităților, Maria Mihalenco, primară de Pistruieni, raionul Telenești a amintit că acum 16 ani, când a devenit primară și a plecat din Chișinău în localitatea de baștină, ușa primăriei era sprijinită cu o piatră și legată cu o bucată de sârmă, nici celelalte instituții nu erau într-o stare mai bună. „Din experiența mea pot să vă spun că se dezvoltă doar localitățile în care există primării, celelalte rămân în umbră. Pentru a se produce amalgamarea este nevoie de dezvoltarea infrastructurii și de fonduri pentru a crea condiții pentru toți locuitorii, indiferent dacă au sau nu primărie în localitate.”

Primarul orașului Rezina Simion Tatarov a mulțumit colegilor din Consiliul de Administrare al CALM pentru tot efortul care a fost depus, pentru implicarea în acești patru ani destul de complicați în ceea ce înseamnă identificare de soluții în interesul colectivităților locale. „Am avut pandemie, dar au fost foarte multe ședințe online și este important că nu a fost abandonată comunicarea între noi, ediliile localităților din R. Moldova, deoarece actul de guvernare se produce în interesul cetățenilor, prin intermediul administrațiilor publice locale. Totodată, cred că grație mobilizării administrației publice locale vor fi preîntâmpinate unele derapaje care ar putea să se producă și chiar se produc în actul de administrare a țării prin intermediul diverselor regulamente adoptate în pripă și puse în aplicare.” Simion Tatarov și-a exprimat speranța că R. Moldova va da dovadă de o deschidere mult mai mare în raport cu lumea civilizată, pentru că acolo este locul nostru, iar colegii din administrația publică locală de nivel

salarizarea precară în APL și necesitatea suspendării pe durata campaniei electorale a tuturor controa-

lilor și acțiunilor similare din partea organelor statului.

De asemenea, în cadrul evenimentului, CALM a semnat un acord de cooperare cu HOPE4PENTRU EDUCAȚIE -unul dintre ONG-urile cu cea mai rapidă creștere în Europa, care până în prezent a ajutat

ministrației Publice, Diana Chiriac; Ministrei Mediului Iordanca-Rodica Iordanov, Ministrului Infrastructurii și Dezvoltării Regionale, Andrei Spănu și Ministrului Energiei, Victor Parlicov. Printre partenerii de dezvoltare ai R. Moldova care contribuie la dezvoltarea comunităților locale au fost menționați Programul USAID Comunitatea Mea, Proiectul de implicare civică în guvernarea locală „MĂ IMPLIC”, UNDP, UN Women etc.

Evenimentul a fost organizat cu suportul proiectului „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente” care are ca obiectiv conștientizarea importanței participării incluzive în procesele politice și electorale la toate nivelurile de guvernare pentru întreaga societate. Proiectul este

implementat de PNUD Moldova cu suportul financiar al poporului american oferit prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și Ambasadei Marii Britanii la Chișinău oferit prin intermediul Fondului pentru Buna Guvernare.

La eveniment au participat câte zece primari din comunele membre ale ACoR, zece primari din orașele membre ale AOR și zece primari din cadrul Biroului Executiv al CALM. Alături de aleșii locali din cele două state au fost prim-ministrul Republicii Moldova Dorin Recean, ministrul plenipotențiar în cadrul Ambasadei României în Republica Moldova, Marius Ciprian Toth, directorul Programului USAID

acum 10 ani. Vom oferi oportunități suplimentare și vom dezvolta proiecte comune. Vom promova protejarea reciprocă a drepturilor și intereselor autorităților locale în cadrul instituțiilor europene, inclusiv pentru identificarea de surse de finanțare”.

Șeful Executivului de la Chișinău, Dorin Recean, a reiterat

Primarii din România și R. Moldova uniți pentru viitorul european al localităților noastre!

necesitatea colaborării dintre autoritățile locale de pe cele două maluri ale Prutului în perspectiva

toții, noi, cei din interiorul UE, dar și Dvs., cetățenii Republicii Moldova, o bună parte dintre care sunteți cetățeni ai UE, pe un teritoriu care nu este al UE.” De asemenea, pre-

aderării Republicii Moldova la Uniunea Europeană. „Prin colaborare, sporim capacitatea autorităților publice locale din țara noastră de a furniza servicii publice de calitate și a întări cooperarea între satele și orașele din Republica Moldova și România, accelerarea transferului de experiență, gestionarea fondurilor europene și a programelor de instruire. Ne dorim ca cetățeanul să simtă transformările reale din comunitate și este un bun prilej de a face schimb de experiență între administrația centrală și locală. Consiliul nou creat va aduce mai multă cooperare la nivel local și va completa agenda dinamică deja existentă a guvernelor de la Chișinău și București”, a punctat prim-ministrul.

Președintele ACoR, primar al comunei Vulcana-Băi, Județul Dâmbovița Emil Drăghici, a amintit că această structură a autorităților locale din România și R. Moldova a fost înființată acum zece ani, ca expresie a voinței aleșilor locali din cele două state surori. „Abia anul

trecut am reușit să obținem de la Ministerul Justiției permisiunea de a utiliza în denumire cuvântul România. Din cauza incompetenței unor funcționari, am pierdut nouă ani.” În altă ordine de idei, Emil Drăghici a chemat primarii la unitate. „Îi mulțumesc președintelui Adrian Teban pentru că a venit în această structură a noastră împreună cu Asociația Orașelor din România. Am înțeles că Uniunea Națională a Consiliilor Județene, de asemenea, a luat o decizie în acest sens, urmează să vedem ce va face Asociația Municipiilor, pentru că într-adevăr trebuie să fim împreună. Trebuie să fim uniți pentru că vom avea greutăți cu

ședintele ACoR a fost de părere că în Guvernul României ar trebui să existe un ministru pentru relația cu R. Moldova, iar în Guvernul Republicii Moldova să fie un ministru pentru relația cu România.

Președintele Asociației Orașelor din România, Adrian Teban, primar al orașului Cugir, județul Alba a apreciat că pasul de azi este unul mic dar la scara istoriei această întâlnire va reprezenta un pas mult

mai mare ca și amployare. „Este important să avem legislație adaptată la nevoile cetățenilor care să răspundă standardelor UE întrucât primarii reprezintă mici motoare care pot aduce un plus de prosperitate pentru colectivitățile pe care le conduc”, a declarat președintele AOR.

Marius Ciprian, ministrul plenipotențiar în cadrul Ambasadei României în Republica Moldova, a remarcat faptul că această primă sesiune are loc într-o perioadă foarte efervescentă în R. Moldova, din punct de vedere al evenimentelor

care sunt circumscrise eforului pe care statul nostru îl face în parcursul său european. „În contextul Adunării Naționale „Moldova Euro-

peană” din 21 mai și a summit-ului Comunității Politice Europene din 1 iunie, această sesiune a Adunării Generale a CALRRM capătă valențe și mai importante.” De asemenea, reprezentantul Ambasadei României la Chișinău a subliniat faptul că această colaborare dintre autoritățile publice locale din cele două țări are o istorie consistentă.

Directorul Programului USAID „Comunitatea Mea” Daniel Șerban a apreciat eforturile pe care le-a făcut CALM în toată această perioadă. „În aproape 13 ani au pus pe picioare o asociație care adună atât de multă energie și putere de

muncă, dar și o perspectivă care ne face pe noi, cei de la Comunitatea Mea, să-i considerăm un partener de valoare.” Daniel Șerban a vorbit și despre rolul Programului Comunitatea Mea în Republica Moldova. „Susținem 123 de localități, de la Larga până la Vulcănești și de la Ungheni până la Varnița, iar populația care beneficiază de asistența noastră este de aproximativ 1.5 milioane de locuitori. Ceea ce facem este să ajutăm toate aceste comunități, iar proxima deschidere a capitoului de integrare europeană ne obligă și pe noi ca experiența din România în privința fondurilor de preaderare să devină fapt.”

În cadrul evenimentului a fost adoptat Statutul Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova, fiind stabilit și programul de activități al CALRRM

pentru perioada 2023-2024. Prima președintă a CALRRM a devenit Tatiana Badan – președintă a CALM, iar Valentin Ivan, primarul comunei Sadu, Sibiu, în calitate de

se solicită Guvernelor României și Republicii Moldova recunoașterea CALRRM ca partener de dialog în tot ceea ce privește parteneriatul strategic dintre colectivitățile

reprezentant al ACoR și primarul orașului Slănic Moldova, Gheorghe Baci, în calitate de reprezentant al AOR, sunt copreședinți ai acestei structuri. De asemenea, s-a adus la cunoștința Adunării Generale a membrilor titulari și a membrilor supleanți ai Consiliului Director al CALRRM.

Consiliul Autorităților Locale din România și Republica Moldova CALRRM a fost înregistrat juridic la 13 ianuarie 2023, în România. Fondatori ai acestei structuri asociative sunt Congresul Autorităților Locale din Moldova, Asociația Comunelor din România și Asociația Orașelor din România.

La finalul evenimentului a fost adoptată o Declarație-Apel prin care

locale și organizarea unor ședințe comune ale celor două Guverne, la care să participe și reprezentanții ai CALRRM; promovare drepturilor și intereselor autorităților locale din R. Moldova în cadrul instituțiilor europene; sprijinirea R. Moldova în realizarea reformelor și sprijinirea parcursului european; creșterea capacităților administrative a unităților administrativ-teritoriale, în vederea îmbunătățirii furnizării serviciilor publice adresate cetățenilor, în conformitate cu principiile Cartei Europene a autonomiei locale; identificarea unor surse de finanțare pentru acțiuni de sprijin ale APL din R. Moldova, precum și ale inițiativelor comune ale membrilor CALRRM și lansarea unui proiect pilot de finanțare.

Reprezentanți ai Consiliului Europei au venit la Chișinău pentru a monitoriza starea democrației locale din R. Moldova!

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a avut două întâlniri cu Delegația Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei (CALRE) care a efectuat o vizită de postmonitorizare la Chișinău. Delegația CALRE a fost formată din coraportorii CALRE Gunn Marit Helgesen, Marc Cools, Stephanie Poirel și Angel Manuel Moreno. Reprezentanții CALM au avut o întâlnire separată cu CALRE, în cadrul celei de-a doua ședințe au participat și reprezentanții puterii centrale.

Implementarea Foii de parcurs revizuite privind democrația locală și regional din Republica Moldova, semnată în anul 2021 a fost subiectul principal de pe agenda discuțiilor.

Coraportoarea pentru Republica Moldova, președinta Asociației Autorităților Locale din Norvegia, reprezentanta delegației Norvegiei la CALRE, Gunn Marit Helgesen, a constatat că există schimbări de

resort. „Cu regret, unele ministere încă sunt reticente față de importanța dialogului instituționalizat. După o lungă perioadă de timp,

dova pentru anii 2023-2030 a fost aprobată, inclusiv Programul de implementare al Strategiei (etapa I – anii 2023-2026). „ La nivel

bugetele locale, am aprobat mai multe legi care să îmbunătățească activitatea APL.”

Atribuirea de competențe APL fără acoperire financiară a fost un alt subiect în atenția participanților, deoarece reprezintă o lacună în relația dintre puterea centrală și cea locală, ceea ce crează dificultăți pentru administrația publică locală în prestarea serviciilor de calitate pentru cetățeni.

Salarizarea și motivarea angajaților din administrația publică locală, semnalele din teritoriu privind unele presiuni asupra primarilor, necesitatea descentralizării financiare, tergiversarea implementării proiectului privind delimitarea proprietăților, necesitatea includerii CALM în procesele de elaborare a actelor normative ce vizează APL, au fost alte subiecte abordate în cadrul întâlnirii.

Primarul municipiului Chișinău, vicepreședintele CALM, Ion Ce-

la ultima vizită a sa în Republica Moldova (2019), fiind vizibile progresele înregistrate în realizarea reformelor și și-a exprimat admirația pentru gestionarea crizei refugiaților.

Președinta CALM, primară de Selemet, Cimișlia, Tatiana Badan, a confirmat că relația dintre APL și APC a evoluat, făcând trimitere la restabilirea activității Comisiei Partitare și crearea grupurilor de lucru pentru descentralizare în domeniile relevante pentru APL, cu participarea reprezentanților ministerelor de

în sfârșit, am avut o întâlnire cu reprezentanții Ministerului Finanțelor și sperăm că acest dialog va continua, mai ales că această instituție este una-cheie pentru buna desfășurare a activității APL. Înțelegem că Republica Moldova trece prin multiple crize, dar trebuie să prioritizăm problemele și să identificăm soluții la cele mai stringente.”

Secretarul general al Guvernului, Artur Mija, a punctat faptul că Strategia de reformă a administrației publice din Republica Mol-

național, realizarea de reforme ample multidimensionale este esențială în aspirațiile statului de a integra la nivel național principiile din Carta Europeană a Autonomiei Locale și valorile europene.”

Potrivit președintei Comisiei Administrație Publică, Larisa Voloh, o monitorizare permanentă este un impuls pentru o bună activitate a guvernării. „La această etapă, în activitatea Comisiei am pus accent pe două legi-cadru, prima vizează cooperarea intercomunală și un alt instrument este amalgamarea voluntară. Am crescut veniturile proprii ale primăriilor, resursele destinate drumurilor le-am direcționat în totalitate către

ban, președintele delegației Republicii Moldova la CALRE, a vorbit despre lipsa dialogului dintre autoritățile centrale și a celor ce reprezintă primăria capitalei, dosarele neîntemeiate deschise unor primari de către ANI, suplimentul la salariu de 1300 de lei pentru angajații APL care este o presiune asupra bugetelor locale, lipsa consultărilor proiectului bugetului de stat pentru anul curent etc.

În rezultatul întâlnirii, coraportorii CALRE pentru Republica Moldova vor elabora un raport privind starea democrației locale din statul nostru și vor veni cu unele recomandări pentru autoritățile administrației centrale.

Constantin Cojocaru: „Primarii de orașe și sate fac ceea ce nu au reușit șefii celor două state”

„Primarii de orașe și sate fac ceea ce nu au reușit șefii celor două state”. Declarația aparține primarului municipiului Edineț, vicepreședinte al Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), Constantin Cojocaru și a fost făcută în contextul primei sesiuni ordinare a Adunării Generale a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM), eveniment ce s-a desfășurat la 20 mai, la Chișinău, cu prezența a douăzeci de aleși locali din România, primari de comune și de orașe și a zece primari din Republica Moldova, membri ai Biroului Executiv al CALM.

„Primarii din Republica Moldova și România s-au reunit pentru a spune DA unor procese de durată, pentru a spune DA unei asociații a primarilor din cele două state. CALM a încercat pe diverse căi să apropie cele patru asociații ale autorităților locale din România: Asociația Comunelor din România (ACoR); Asociația Orașelor din România

(AOR); Asociația Municipiilor din România (AMR) și Uniunea Națională a Consiliilor Județene din România (UNCJR). Până la moment avem o foarte bună colaborare cu ACoR și AOR.”

Potrivit vicepreședintelui CALM, primarii de orașe și sate din Republica Moldova au reușit să cunoască multe practici ale colegilor lor

de dincolo de Prut și viceversa. „Am reușit să înfrățim foarte multe comunități de pe ambele maluri ale Prutului. Am reușit să facem schimb de foarte multe practici, inclusiv pe domeniul legislației din ambele țări și, poate cel mai important, noi, cei de la CALM, am reușit să fim unii dintre actorii principali pe domeniul politicilor administrației publice locale aici, în R. Moldova, întrucât practic nu am dispersat eșichierul asociativ al administrației publice locale, fiind astăzi o singură asociație care reprezintă majoritatea primăriilor din țară. Lucrul acesta ne-a ajutat să promovăm foarte multe inițiative în Republica Moldova, iar experiența României ne-a fost de mare folos”.

În ceea ce privește evenimentul din 20 mai, Constantin Cojocaru a afirmat că în rezultatul cooperării cu asociațiile autorităților locale din România (Asociația Comunelor și Asociația Orașelor) s-a reușit semnarea unui document comun de constituire a structurii asociative Consiliul Asociațiilor Aleșilor Locali din România și Republica Moldova. „Astăzi a fost pusă piatra de te-

melie, urmează mai multe acțiuni pe care le vom întreprinde. Le-am stipulat și prin diferite proiecte de program pe care le vom realiza de aici încolo. În cei peste treizeci de ani de independență am reușit foarte mult să apropiem comunitățile noastre, iar astăzi facem încă un pas înainte, prin intermediul acestui Consiliu comun. Intenționăm să fim parte a unui program interstatal comun România- R. Moldova, pentru a realiza mai multe proiecte pentru comunitățile noastre, pentru asociațiile noastre. Acesta este primul pas, urmează multe altele în beneficiul comunităților noastre”, a declarat Constantin Cojocaru, primarul municipiului Edineț și vicepreședintele Congresului Autorităților Locale din Moldova.

Amintim că Consiliul Autorităților Locale din România și Republica Moldova CALRRM a fost înregistrat juridic la 13 ianuarie 2023, în România. Fondatori ai acestei structuri asociative sunt Congresul Autorităților Locale din Moldova, Asociația Comunelor din România și Asociația Orașelor din România.

Primarul orașului Cugir, Județul Alba, președintele Asociației Orașelor din România Adrian Teban: „Prin crearea acestei structuri asociative, primarii din România s-au angajat să devină ambasadorii primarilor din R.Moldova la nivel european!”

Despre crearea unei structuri asociative comune a autorităților locale din România și Republica Moldova, președintele Asociației Orașelor din România AOR, primarul orașului Cugir, Județul Alba, Adrian Teban, spune că aceasta are obiective pe termen lung, prin care primarii de orașe și comune de pe cele două maluri ale Prutului vor realiza proiecte comune. „Atunci când Nail Armstrong pășea pe lună spunea că este un pas mic pentru om, dar un pas mare pentru omenire. La fel și noi astăzi, prin constituirea Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM) am făcut un pas mic pentru comunitățile pe care le reprezentăm și un pas mare pentru istorie.” Declarația a fost făcută la 20 mai, când la Chișinău s-a desfășurat

prima sesiune ordinară a Adunării Generale a CALRRM.

„Evident că odată cu primirea statutului de țară candidată, pentru Republica Moldova vor apărea oportunități de finanțare și prin această structură sperăm să creăm un cadru în care primarii să beneficieze cât mai bine de oportunitățile pe care le vor avea. Sigur că este importantă și partea de înfrățiri între orașe și comune, de implementare a proiectelor care să aducă un plus de valoare în fiecare localitate”, a declarat Adrian Teban în cadrul unei conferințe de presă la agenția de presă IPN.

De asemenea, prin crearea acestei structuri asociative, primarii din România s-au angajat să devină ambasadorii primarilor din R.Moldova la nivel european. „Inițial cu statut de invitați, apoi cu statut de membri, primarii

din Republica Moldova trebuie să fie reprezentanți la Comitetul Regiunilor, dar și la Congresul Autorităților Locale din Europa. În afară

de aceasta, sunt oportunitățile din Interreg Europe, pe parcurs vor apărea și altele, important este să le valorificăm și să le punem în practică în fiecare oraș sau comună.”

Președintele AOR este convins de faptul că prin unirea eforturilor va fi mult mai ușor de accesat fonduri europene, ceea ce va contribui mai rapid la creșterea nivelului de trai în orașele și satele din Republica Moldova și România.

Asociația Orașelor din România l-am desemnat pe Gheorghe Baciu, primarul de Slănic-Moldova să fie copreședinte al CALRRM. Valentin Ivan, primarul comunei Sadu, Sibiu, reprezentant al Asociației Comunelor din România, de asemenea, a fost desemnat în calitate de copreședinte al CALRRM. Președinta CALM, Tatiana Badan, primară de Selemet, Cimișlia, a devenit prima președintă a CALRRM.

Primarul orașului Slănic-Moldova, Gheorghe Baciu, după constituirea CALRRM: „Ne dorim să fim din ce în ce mai uniți, să fim o voce comună, inclusiv în cadrul Comunității Europene”

Gheorghe Baciu, primar al orașului Slănic Moldova, a fost desemnat de către Asociația Orașelor din România în calitate de copreședinte al Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM). „Astăzi, practic, toate structurile asociative mari ale administrațiilor publice locale din România și Republica Moldova au hotărât și din punct de vedere juridic să aleagă același drum pe care să putem să dezvoltăm foarte mult relațiile dintre noi și care va fi baza dezvoltării comunităților noastre.” Declarația a fost făcută la Chișinău, la încheierea primei sesiuni ordinare a CALRRM.

„Marele român Emil Cioran spunea că oamenii se nasc, cresc, îmbătrânesc și mor, dar comunitățile noastre renasc prin munca oamenilor care trec pe acest pământ. Cred că suntem în aceste structuri asociative oameni care ne dorim să facem în așa fel încât viitorul românilor să fie din

ce în ce mai prosper, iar noi să fim din ce în ce mai uniți, inclusiv în cadrul Comunității Europene, să fim o voce comună. Este ob-

ligația noastră, a primarilor din toate structurile asociative: de comune, de orașe și de municipii să ne unim, în sensul de a fi o voce comună și de a aborda probleme importante, prioritare, pentru creșterea calității vieții oamenilor din comunitățile noastre.”

Gheorghe Baciu a afirmat că prin crearea acestei structuri asociative se propune dezvoltarea comunităților locale, astfel tinerii noștri să se dezvolte frumos și să nu își mai dorească să plece în alte țări, să rămână acasă și să construim împreună țările noastre, să asigurăm prosperitatea localităților noastre. „Vreau să subliniez că noi construim pe o fundație care deja există. Îmi exprim bucuria pentru faptul că s-a agreat ca o etapă din proiectul inițiat astăzi să se desfășoare la Slănic-Moldova, în luna mai sau iunie anul 2024. La Slănic-Moldova avem un loc de întâlnire românesc, avem un festival de obiceiuri și tradiții basarabene unde promovăm valorile culturale ale

Basarabiei, dar avem și un simpozion, anul acesta este la a doua ediție: „Viitorul românesc în spațiul comunității europene”. La acest eveniment vor participa peste 40 de parlamentari de o parte și de alta a Prutului, președintele Parlamentului R. Moldova, Igor Grosu, deja a confirmat prezența și, bineînțeles, se vor reuni primari de pe ambele maluri ale Prutului.”

Primarul de Slănic-Moldova a subliniat faptul că constituirea Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova reprezintă o umbră juridică în baza căreia aleșii locali din cele două state să-și dezvolte relațiile și să influențeze anumite decizii legislative. „Ne dorim să avem facilitată posibilitatea de interacțiuni, de acțiune comună și alte planuri care vizează viitorul românilor, viitorul românesc. Sper ca acest moment să fie unul care să reprezinte doar un început al unei dezvoltări sănătoase și sustenabile a relațiilor dintre noi.”

Prim-vicepreședinta Asociației Comunelor din România, Mariana Gâju, la Chișinău: „Nu vrem nimic altceva decât recunoașterea necesității dezvoltării durabile a tuturor localităților celor două state”

Alături de alți colegi din România și Republica Moldova, Mariana Gâju, prim-vicepreședintă a Asociației Comunelor din România, primară a comunei Cumpăna, județul Constanța, a participat în cadrul unei conferințe de presă de la IPN pentru a face cunoscut tuturor reprezentanților administrației publice locale din cele două țări faptul că la 20 mai, la Chișinău a avut loc prima sesiune ordinară a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM). „Primii pași în crearea acestui Consiliu au fost făcuți acum 10 ani, când Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a consfințit parteneriatul cu Asociația Comunelor din România și iată acum am reușit să avem prima sesiune a CALRRM, alături de noi fiind deja și Asociația Orașelor din România. Noi ne-am mai întrunit de-a lungul anilor, în 2015, 2017, 2019, atât în România, cât și la Chișinău”.

Mariana Gâju a subliniat faptul că în cadrul acestui parteneriat, primarii care sunt reprezentanții ai delegațiilor României în instituțiile europene, au încercat întotdeauna să promoveze R. Moldova și necesitatea de aderare a statului nostru la instituțiile europene. „Fiind membri ai UE, locuitorii RM vor avea mult mai multe oportunități și va crește nivelul de trai al acestei țări minunate.”

Prim-vicepreședinta ACoR a menționat faptul că localitatea pe care o administrează, comuna Cumpăna, județul Constanța, este înfrățită cu șapte localități din R. Moldova, urmează procesul de înfrățire cu alte trei localități. „Să știți că nu doar ne-am plimbat din România în R. Moldova sau, de exemplu, de la Cumpăna la Cricova, dar am creat oportu-

nități de a realiza lucrări de reparații a unor grădinițe, de dotări a unor instituții, inclusiv de carte a unităților de învățământ și am făcut schimb de experiență între copii. Peste două mii de copii din R. Moldova au fost oaspeții comunei Cumpăna. Ei au petrecut o vacanță de o săptămână la țărmul Mării Negre. Este o mare bucurie adusă în sufletul copiilor noștri, dar este și o viziune pe care o arătam urmașilor noștri.”

De asemenea, Mariana Gâju a atras atenția asupra faptului că fondurile europene, transfrontaliere, prin unificarea eforturilor aleșilor locali din cele două state, prin constituirea acestei structuri cu personalitate juridică, pot să aducă

plus valoare multor localități din R. Moldova.

„Declarația adoptată astăzi, în prima sesiune a CALRRM, cere în mod expres reprezentanților celor două guverne ale României și Republicii Moldova să se implice de îndată în realizarea obiectivelor specifice autorităților publice locale. Nu vrem nimic altceva, decât recunoașterea necesității dezvoltării durabile a tuturor localităților celor două state. Și, nu în ultimul rând, are mare importanță grăbirea pașilor pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană”, a declarat Mariana Gâju.

Totodată, în calitate de președintă a

Ligii Femeilor Primare de Comune din România, Mariana Gâju a anunțat că prima acțiune în cadrul acestei coaliții va avea loc la Constanța, România, la 31 august, de Ziua Limbii Române. „Ne vom revedea cu primarele din R. Moldova, dar și cu kolegele noastre de la cârma orașelor, comunelor, municipiilor și Consiliilor Județene din România, având în vedere dorința noastră ca la această coaliție să adere și Asociația Municipiilor, și Uniunea Națională a Consiliilor Județene. Succes, dragi frați români și să putem să reprezentăm cu cinste locuitorii celor două țări-surori.”

Amintim că la finalului sesiunii ordinare a Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova CALRRM a fost adoptată o Declarație-Apel prin care se solicită Guvernelor României și Republicii Moldova recunoașterea CALRRM ca partener de dialog în tot ceea ce privește parteneriatul strategic dintre colectivitățile locale și organizarea unor ședințe comune ale celor două Guverne, la care să participe și reprezentanți ai CALRRM; promovare drepturilor și intereselor autorităților locale din R. Moldova în cadrul instituțiilor europene; sprijinirea R. Moldova în realizarea reformelor și sprijinirea parcursului european; creșterea capacităților administrative a unităților administrativ-teritoriale, în vederea îmbunătățirii furnizării serviciilor publice adresate cetățenilor, în conformitate cu principiile Cartei Europene a autonomiei locale; identificarea unor surse de finanțare pentru acțiuni de sprijin ale APL din R. Moldova, precum și ale inițiativelor comune ale membrilor CALRRM și lansarea unui proiect pilot de finanțare.

Copreședintele CALRRM Valentin Ivan: „Guvernul României și Guvernul Republicii Moldova trebuie să aibă o sesiune alături de primarii din cele două state”

Primarul comunei Sadu, Sibiu, Valentin Ivan, a fost desemnat de către Asociația Comunelor din România (ACoR) în calitate de copreședinte al Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova (CALRRM). Prima sesiune a acestei structuri asociative a avut loc la 20 mai, la Chișinău. Un alt copreședinte al CALRRM este primarul orașului Slănic-Moldova, reprezentant al Asociației Orașelor din România (AOR), Gheorghe Baciu, președinția fiind asigurată de președinta Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), primară de Selemet, Cimișlia, Tatiana Badan. Valentin Ivan a declarat în cadrul unei conferințe de presă că această structură asociativă a avut un demers destul de lung. „În 2013 a fost prima inițiativă și vreau să apreciez determinarea, consecvența și participarea la această construcție a președintelui ACoR, Emil Drăghici. A urmat o Declarație-Apel semnată la Alba Iulia, în Sala Unirii, în anul 2015. Ne-am reunit în 2018, Anul Centenarului în R. Moldo-

va și în 2021 la Sibiu. Astăzi, la Chișinău am avut prima sesiune a Adunării Generale a acestei structuri asociative care a pus baza unei proiectii comune a unor politici publice de dezvoltare a comunităților din Moldova și România. Este important ca noi, actorii care suntem implicați în această construcție, să aducem plus valoare în comunitățile noastre, atât din R. Moldova, cât și din România, pentru că rolul nostru și prin această structură este ca cetățenii să simtă dezvoltarea politicilor publice.”

Primarul comunei Sadu a mulțumit prim-ministrului Dorin Recean care a fost prezent la prima sesiune a CALRRM și și-a asumat responsabilitatea de a fi alături de această structură asociativă. „Ne-a bucurat enorm de mult atât participarea, cât și angajamentul asumat în fața primarilor pentru a deschide un parteneriat pe termen lung”, a menționat copreședintele CALRRM.

De asemenea, Valentin Ivan a salutat prezența la eveniment a ministrului plenipotențiar în cad-

rul Ambasadei României în Republica Moldova, Marius Ciprian Toth și directorului Programului USAID „Comunitatea Mea” Daniel Șerban. „Vreau să mulțumesc în mod special președintelui Asociației Orașelor din România, Adrian Teban, pentru că a ales să fie împreună cu noi, alături de ACoR și CALM, în cadrul acestei structuri. Sperăm ca și Uniunea Consiliilor Județene și Asociația Municipiilor din România să facă acest pas pentru a întări structura

asociativă constituită astăzi.”

Totodată, primarul comunei Sadu a scos în evidență determinarea pe care Tatiana Badan o are la cârma CALM, structură asociativă din R. Moldova. „CALM pentru noi este un partener de nădejde. Acel text biblic în care se spune că de-aș avea atât de multă credință încât să mut și munții, dar dacă nu am dragoste nimic nu sunt, l-am simțit astăzi în ochii Tatianeii Badan care erau plini de lacrimi la intonarea im-

nurilor celor două țări și la asumarea calității de președinte al acestei noi structuri asociative CALRRM.”

Valentin Ivan a mulțumit și colegilor din ACoR pentru responsabilitatea încredințată în calitate de copreședinte al acestei structuri asociative. „Am convingerea că împreună, alături de Emil Drăghici, Mariana Gâju și de toți ceilalți colegi primari ai 2868 de comune, dintre care 2200 sunt membre ale Asociației Comunelor din România, cu partenerii noștri, AOR și CALM, să facem ca această construcție vitală pentru relația pe care o au autoritățile publice cu structurile naționale să fie un deziderat în vederea dezvoltării comunităților noastre.”

Potrivit copreședintelui CALRRM, declarația semnată la finalul sesiunii transmite un mesaj către guvernele celor două state de a recunoaște CALRRM în calitate de partener de dialog social. „Reiterăm invitația noastră de a decide întâlniri comune ale Guvernului României și Guvernului Republicii Moldova împreună cu CALRRM”, a declarat Valentin Ivan.

Un grup de primari și reprezentanți ai APL decorați de Maia Sandu: un gest de apreciere și respect binemeritat pentru munca, sacrificiul și dedicația tuturor primarilor în interesul colectivităților locale!

Primari care dețin între trei și șapte mandate și au înregistrat rezultate remarcabile în activitatea lor nobilă au primit cele mai înalte distincții ale statului R. Moldova. Joi, 13 iulie, Președinta Maia Sandu i-a invitat pe aleșii locali la Președinție pentru a le înmâna titlurile onorifice celor care „în condiții grele, au reușit să schimbe în bine viața localităților.”

Astfel, pentru muncă îndelungată și prodigioasă în organele administrației publice locale, pentru tenacitatea și profesionalismul manifestate în promovarea și implementarea transformărilor social-economice, precum și pentru poziție civică activă, **Ordinul de Onoare** a fost conferit primarei municipiului Strășeni, vicepreședintă a CALM, **Valentina Casian**; primarei satului Slobozia Mare, Cahul, **Valentina Carastan**; primarului municipiului Edineț, vicepreședinte al CALM, **Constantin Cojocaru**; primarului satului Logănești, Hâncești, **Valentin Danu**; primarului satului Colibași, Cahul, vicepreședinte al CALM, **Ion Dolganiuc**; primarului satului Corjova, Criuleni, **Gheorghe Ojog**.

Medalia Meritul Civic a fost conferită primarei de Mereșeuca, Ocnitza, **Emilia Albu**; primarului orașului Ștefan Vodă, vicepreședinte al CALM, **Vladislav Cociu**; expertei în cadrul CALM, **Nadejda Darie**; primarul satului Fundul Galbenei, Hâncești, **Toma Didilică**; primar al comunei Ecaterinovca, Cimișlia, **Efim Strogoteanu**; primarul satului Feștețița, Ștefan Vodă, **Nicolae Tudoreanu** și primara comunei Vinogradovca, Taraclia, vicepreședintă a CALM, **Tatiana Turcan**.

Decretul privind acordarea distincțiilor unui grup de aleși și funcționari din administrația publică locală, pentru profesionalism și tenacitate în dezvoltarea comunităților locale, a fost semnat de Președinta Maia Sandu la 2 februarie, de Ziua Autonomiei Locale și a Lucrătorului din Administrația Publică Locală.

Este pentru prima dată când conducerea statului R. Moldova decorează un grup de primari, recunoscând astfel meritul autorităților publice locale în dezvoltarea comunităților locale și a țării.

Cu siguranță și dedicația altor aleși locali trebuie să fie apreciată și recunoscută la nivel oficial. Sperăm că acest lucru se va întâmpla de acum încolo. CALM

felicită reprezentanții APL care au obținut aceste titluri onorifice, dorindu-le multă sănătate, putere muncă și satisfacția rezultatelor înregistrate.

Viorel Furdui:

La 15 mai curent a fost aprobată Strategia de reformă a administrației publice pentru anii 2023-2030. La 5 noiembrie vor avea loc alegerile generale locale, iar primarii din R. Moldova se pregătesc pentru acest scrutin electoral care va începe în luna august. Ce se dorește prin reforma APL, ce s-a reușit și ce nu s-a reușit în ultimii ani să se întreprindă la nivel de reformă și de strategie, este sau nu atractivă funcția de primar? La aceste întrebări a răspuns directorul executiv al CALM, Viorel Furdui, în cadrul unei emisiuni de la Studio -L.

Care sunt provocările anului curent pentru autoritățile publice locale?

Viorel Furdui: În toată perioada de activitate, autoritățile publice locale se confruntă cu diverse provocări, probleme pe care le soluționează în interesul cetățenilor, a colectivităților locale pe care le conduc. Sigur că specificul anului curent este că toată lumea se pregătește pentru noul scrutin electoral, iar sarcina principală a tuturor autorităților publice locale este să facă niște totalizări, să mai rezolve o serie de probleme, să mai implementeze niște proiecte etc. Aceasta însă este o stare obișnuită a APL, imediat după alegeri, marea majoritate a primarilor, autorităților locale, se gândesc deja la următoarea perioadă electorală și se apucă de lucru. Știm cu toții că mereu este de lucru în domeniul infrastructurii, asigurării cu apă și sistem de canalizare, iluminat stradal, susținerea păturilor social-vulnerabile, identificarea oportunităților de finanțare, scrierea de proiecte și atragerea investițiilor, menținerea oamenilor la serviciu, pentru că și aceasta este o problemă majoră, cu cine lucrăm la nivel local, cum să identificăm posibilități să-i remunerăm pentru a-i menține pe cei care sunt, dar și să atragem noi specialiști, stabilirea parteneriatelor cu frații noștri de peste Prut și nu doar, pentru că aria parteneriatelor și colaborărilor se extinde. Sunt foarte multe cazuri de colaborări reușite cu alte țări, printre care Polonia, Cehia, Slovacia, Franța, Portugalia, Turcia etc. Este o activitate foarte complexă cu nenumărate provocări.

„Sunt niște probleme strategice care, din păcate, nu au fost soluționate și care vor avea un impact în această campanie electorală, vor constitui „o surpriză” pentru toți cei care nu au înțeles de ce trebuie să acționeze în această direcție!”

Dvs sunteți în legătură permanentă cu toți primarii din R. Moldova, inclusiv consilieri locali din diferite regiuni. Care este dispoziția lor din acest an, dacă e să vorbim despre atractivitatea funcției de primar sau de ales local?

Viorel Furdui: În primul rând, toți cei care vin în funcția de primar, de ales local, au dorința de a contribui la dezvoltarea comunităților lor, să convingă oamenii că sunt pregătiți, au viziune și pregătirea necesară pentru a schimba lucrurile în bine. Cred că aceasta este principala motivație a oamenilor care se avântă în aceste alegeri. Cu totul alt aspect îl reprezintă posibilitățile pe care le au, în realitate, aleșii noștri locali și în ce măsură sistemul de administrație publică existent le oferă instrumentele necesare pentru ca toate aceste idei frumoase să se transforme în realitate. Iată la acest capitol există foarte multe probleme ce vizează motivarea financiară nu doar a aleșilor locali, dar și a funcționarilor din APL, accesul la fonduri pentru a îmbunătăți infrastructura, relația cu diverse organe de control ale statului etc. Am moștenit acest obicei încă din Uniunea Sovietică, când aveam mai mulți controlori decât cei care lucrează, adesea chiar în rapoarte Consiliului European și a altor parteneri de dezvoltare se menționa că asupra reprezentanților APL există o presiune destul de mare politică, administrativă, din partea organelor de control. Chiar și așa putem spune cu certitudine că această funcție de lider al comunității locale este una demnă, foarte onorabilă. Totodată, există un cumul de probleme din cauza cărora primari cu unul sau chiar mai multe mandate se întreabă dacă se merită acest efort în condițiile R. Moldova.

„Am ajuns în ajunul alegerilor cu câteva probleme fundamentale nesoluționate – cea a reformării raioanelor, a remunerării în APL și a descentralizării financiare veritabile”

Acest lucru este foarte regretabil deoarece acești oameni acumulează cunoștințe, experiența necesară de a administra un sat sau un oraș și ar fi foarte bine dacă aceste cunoștințe vor fi utilizate în beneficiul cetățenilor. De asemenea, să fii primar înseamnă să nu ai, practic, viață personală, ești mereu în serviciul cetățeanului, oamenii vin la tine cu orice problemă, chiar dacă aceasta nu neapărat este în competența ta. Primarii, de obicei, nu au zile de odihnă și nici concedii adevărate. Cei care candidează pentru asemenea funcții fac o alegere destul de importantă, să se dedice în întregime comunității locale, iar familiile are mult de suferit...

Toate aceste probleme despre care ați vorbit au dus la crearea unei Strategii de reformă a administrației publice... Când a apărut această necesitate?

Viorel Furdui: Personal consider că Republica Moldova exagerează cu documente de ordin strategic, inclusiv pe domeniul administrației publice locale. Doar în ultimii zece ani am avut câteva strategii de reforme, de dezvoltare etc. Cu regret, trebuie să constatăm că marea majoritate a acestor strategii și planuri de acțiuni nu au avut finalitate sau, altfel spus, nu au fost implementate. Strategia anterioară, potrivit analizelor efectuate, a fost implementată în proporție de circa 20%. Și atunci să ne imaginăm care este eficacitatea acestor documente de politici. În condiții normale de activitate, sigur că este necesar să avem o viziune pe termen mediu sau lung, doar că acest lucru se face în situația când avem o continuitate, o sustenabilitate și atunci când, chiar dacă Guvernele se schimbă, există un proces în care fiecare Executiv, cu anumite corecții, continuă ceea ce a început Guvernul anterior. **Din păcate, acesta nu este și exemplul R. Moldova, la noi fiecare guvernare vine cu propriile idei, abordări, negând tot ce au făcut bun guvernările anterioare. Astfel, de fiecare dată, se neagă totul și se începe iar de la capăt – elaborăm noi strategii, noi viziuni, cheltuim bani, atragem experți străini, iar carul, din păcate, rămâne pe loc, nemișcat.**

CALM-ul nu a fost consultat la etapa de elaborare a acestei Strategii...

Viorel Furdui: Noi nu trebuie să negăm necesitatea elaborării unei noi strategii, mai ales în condițiile în care RM este stat candidat la aderarea la UE, iar una dintre condiționalități era să creștem capacitatea administrației publice, nu să adoptăm o nouă strategie sau să facem reformă. Acest lucru, din punctul nostru de vedere, a fost interpretat nu chiar corect. **Este cel mai ușor să faci încă un document, l-ai pus pe poliță, ai raportat și te-ai spălat pe mâini. Însă, Uniunea Europeană ne va aprecia nu după vorbele frumoase sau numărul de documente adoptate, dar după realizările noastre. Aici ajungem la un aspect important, pe cât de necesară este această strategie și pe cât de posibilă este implementarea acesteia.** Cred că în următorii ani vom discuta despre cum să facem ca această strategie care, în mare parte, a fost elaborată

fără participarea elementului local și național, să aibă efecte în comunitățile noastre. Avem aceste dubii din mai multe considerente, dar și din cauza că, în mare parte, această reprezentă viziunea unor experți străini care nu locuiesc aici, nu sunt conectați la realitățile din teritoriu și care, deși poate sunt foarte buni, apreciați, cu o experiență internațională vastă, trebuiau să coreleze ideile lor la realitățile de la noi.

Totuși, la insistența CALM, la a doua și a treia etapă de elaborare a acestei Strategii s-a ținut cont de unele recomandări ale Dvs...

Viorel Furdui: Aveți dreptate, CALM s-a implicat la ultimele etape de elaborare a acestui document și am venit cu mai multe propuneri pentru a încerca să conectăm această strategie la realitățile de la noi. Suntem o organizație care vrea să ajute prin tot potențialul nostru de experiență și expertiză, atât Guvernul actual, cât și oricare alt Guvern, deoarece cu toții

în ajunul alegerilor, poate că acum nu este cel mai potrivit moment să discutăm despre diverse elemente, acțiuni ce se regăsesc în acest document, dar autorii acestei strategii și guvernarea anume așa consideră că vor schimba lucrurile în administrația publică locală. Ținând cont de experiența mea personală, dar și a CALM-ului în acest domeniu, sunt puțin mai rezervat referitor la efectele unor astfel de documente, cu atât mai mult că această strategie are o perioadă de implementare de 7 ani, lucru pe care noi l-am criticat deoarece considerăm că era mult mai eficient dacă ne focusam atenția pe câteva probleme concrete și care pe termen scurt și mediu puteau fi soluționate. De exemplu, toți recunosc faptul că administrația publică locală de nivelul II este depășită după felul în care este organizată. Una dintre acțiunile asupra căreia trebuia să ne focusăm cu toții atenția, administrația centrală, cea raională și cea de nivelul I, era

deoarece nu era normal ca miniștrii sau angajații din APC să aibă salarii relativ mici, ținând cont de competențele și sarcinile pe care trebuie să le îndeplinească. Credem însă că trebuiau identificate soluții și pentru angajații de la nivel local deoarece cetățenii apreciază o guvernare, în primul rând, după schimbările care au loc la nivel local, în satele și orașele lor, iar aceste schimbări sunt generate de către angajații din APL. Deja de o bună perioadă de timp mai mulți angajați din APL se gândesc să părăsească aceste funcții și mulți dintre ei chiar pleacă, iar în rezultat au de suferit nu doar APL și cetățenii, dar și APC, pentru că încă puțin și nu va avea cine să implementeze politicile elaborate de nivelul central.

De ce nu au fost realizate prevederile celorlalte strategii care au fost elaborate?

Viorel Furdui: În pofida elaborării acestor documente și a declarațiilor făcute de la tribunele importante ale

vedere strategic, vizionar, deoarece am ajuns în ajunul alegerilor cu câteva probleme fundamentale nesoluționate – cea a reformării raioanelor, a remunerării în APL și descentralizarea financiară veritabilă. **Sunt niște probleme strategice care, din păcate, nu au fost soluționate și care vor avea un impact în această campanie electorală, vor constitui „o surpriză” pentru toți cei care nu au înțeles de ce trebuie să acționeze în această direcție.** Dar, cu siguranță, trebuie să menționăm și lucrurile pozitive care au avut loc și care sunt destul de importante. Ați menționat despre distribuția taxei pentru drumuri. Este o inițiativă a CALM-ului de mai mult timp, la început am obținut ca 50% din această taxă să ajungă direct în bugetele locale, după un criteriu obiectiv, fără politică, fără implicarea cuiva în acest domeniu și în această perioadă a guvernării actuale au fost distribuite spre bugetele primăriilor și celelalte 50%. Aceste resurse reprezintă circa 900 milioane de lei care ajung direct la primării conform numărului populației. În ultimii 30 de ani nici un bănuț nu venea în bugetele locale pentru întreținerea și reparația drumurilor, iar banii din acest domeniu erau repartizați doar pe criterii politice. Această schimbare care s-a făcut este foarte importantă deoarece acum orice primar, chiar dacă acești bani nu sunt suficienți, are posibilitatea să schimbe câte ceva în localitatea sa, inclusiv să utilizeze acești bani ca și contribuție pentru proiecte mai mari. Un alt lucru pozitiv este că administrația publică locală a primit niște competențe suplimentare în ceea ce înseamnă gestionarea taxelor și impozitelor locale. Acum, întreaga competență în ceea ce înseamnă stabilirea taxelor locale, inclusiv a plafanelor maxime și minime, este în competența APL. Inclusiv impozitul funciar, imobil, poate fi stabilit la nivel local, în discuție cu comunitatea. Este, de asemenea, un lucru important deoarece, pe de o parte, cetățenii vor servicii, drumuri, apă, canalizare, condiții decente, pe de altă parte, de 20 de ani oamenii achitau același impozit funciar și atunci apare întrebarea din ce resurse să fie îndeplinite toate aceste cerințe ale cetățenilor? O altă schimbare în bine este faptul că atmosfera în APL este alta. Noi am venit dintr-o perioadă când existau niște presiuni enorme asupra primarilor, cu dosare penale, se foloseau instrumente de presiune administrativă, politică, fondurile se distribuiau exclusiv pe criterii politice. Chiar și dacă în cazul „Satului European Expres” există anumite discuții privind corectitudinea repartizării banilor, în general, trebuie să recunoaștem că lucrurile s-au schimbat în bine și în această direcție. În general, Programul „Satul European” este un pas înainte în ceea ce privește accesul comunităților locale la fonduri, mai ales în cazul primului apel de proiect, care înseamnă că de până la zece milioane de lei puteau să beneficieze localitățile și au primit finanțare, practic, toți cei care au aplicat. Noi credem că este foarte important ca guvernarea să se focalizeze pe câteva probleme mai strategice care, la rândul lor, vor avea un impact pozitiv asupra situației din domeniile despre care am vorbit.

suntem interesați ca situația din APL să se schimbe în bine, să avem o administrație publică locală mai puternică, mai pregătită, mai înzestrată cu instrumentele necesare, să facă față problemelor cu care se confruntă satele și orașele noastre. **Știm foarte bine că cetățenii au cea mai mare încredere în APL, primarii, practic, concurează cu biserica, așa arată sondajele, iar clasa politică, guvernamentală din RM trebuie să înțeleagă că aici e cheia succesului lor, celor de la centru. Dacă la nivel local va fi capacitate, instrumente necesare pentru a arăta cetățenilor că viața se schimbă, că lucrurile se îmbunătățesc anume la nivel local, atunci vor avea de beneficiat și cei care sunt la guvernare.** Din păcate, nu întotdeauna guvernările au înțeles acest lucru și adesea s-au trezit atunci când ceva nu mergea, dar deja era cam târziu. Lucrurile pot fi îmbunătățite doar dacă autoritățile locale, care sunt direct legate de comunitățile lor locale, au cu ce produce aceste schimbări și doar atunci cetățenii vor aprecia ceea ce se face la nivel național.

Va genera această Strategie o descentralizare veritabilă pe care o așteptăm de atâția ani?

Viorel Furdui: Deoarece suntem

cum să facem așa ca acest nivel doi fie să îl eficientizăm, fie să îl reorganizăm, reformăm, în așa fel încât să devină efectiv. **Despre aceste lucruri discutăm încă acum doi-trei ani și atunci era timp pentru asemenea reforme. Din păcate, noi nu am fost auziți și intrăm în an electoral cu o structură veche, inefectivă și costisitoare.** De asemenea, era necesar să găsim modalități de a ajuta primăriile să aibă acces la niște fonduri. Astfel a apărut programul „Satul European”, și „Satul European Expres”. Direcția este corectă, dar au apărut niște probleme în cazul „Satului European Expres”, din punct de vedere a faptului că aproape 300 de primării nu au primit finanțare, ceea ce a generat mai multe semne de întrebare. **O altă direcție asupra căreia trebuia să ne focusăm atenția vizează modalitățile de a păstra oamenii în primăriile noastre, prin motivarea lor. Avem oameni cu foarte mare experiență, sunt cei care asigură funcționalitatea administrației publice locale, dar până în acest moment așa și nu s-au găsit soluții la acest capitol. Soluții s-au găsit însă în cazul administrației publice centrale, mă refer la majorarea salariilor care, în opinia mea, este absolut necesară și rezonabilă,**

statului despre importanța APL, în perioada electorală chiar am avut un angajament semnat de către liderii mai multor partide politice care își asumau să meargă pe calea descentralizării, totuși nu a existat o înțelegere profundă și fundamentală a faptului că acest domeniu nu este mai puțin important decât justiția ori lupta cu corupția. Din acest motiv schimbările din APL au fost lăsate pe plan secundar, amânate, nu au fost considerate oportune etc. De la venirea acestei guvernări am arătat care sunt problemele și am venit cu propuneri foarte concrete. La început chiar am fost înțeleși, auziți, am semnat un acord de parteneriat cu Președintele R. Moldova, am început un dialog cu Premierul, cu unii deputați, dar cred că Guvernarea a ales totuși alte priorități. **Poate nu a existat suficientă capacitate să se înțeleagă cât de important este acest domeniu și astfel și-a focusat atenția pe alte priorități, lăsând APL în umbră.**

Totuși, s-au făcut anumiți pași spre descentralizare, unul dintre aceștia este distribuția în bugetele locale a banilor din Fondul Rutier în proporție de 100%...

Viorel Furdui: Ceea la ce m-am referit până acum a fost din punct de

Congresul Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei va monitoriza alegerile locale din Republica Moldova!

La 9 iunie, conducerea Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei a decis să trimită observatori pentru monitorizarea alegerilor locale din Republica Moldova ce se vor desfășura în toamna acestui an.

Totodată, în cadrul Biroului Congresului Autorităților Locale și Regionale al Consiliului Europei s-a discutat despre războiul Federației Ruse împotriva Ucrainei. Biroul a luat act privind scrisoarea delegației Marii Britanii referitoare la situația dificilă a activiștilor de opoziție ruși și a convenit să pregătească

că o rezoluție pentru a fi adoptată la cea de-a 45-a sesiune a Congresului din octombrie curent.

Congresul Autorităților Locale și Regionale din Europa (CALRE) este organul reprezentativ al autorităților locale și

regionale din statele membre ale Consiliului Europei, creat prin rezoluția din 1994. Mandatul CALRE este de a contribui la consolidarea democrației locale și regionale în cele 47 de state membre ale Organizației, precum și de a monitoriza implementarea Cartei Europene a Autonomiei Locale. Congresul își desfășoară activitatea în două camere – Camera Autorităților Regionale și Camera Autorităților Locale, în Birou și Comisia permanentă CALRE se reunește de 2 ori pe an. Delegația Republicii Moldova la CALRE este constituită din 5 membri, reprezentanți ai administrației publice locale de nivelul I și II și 5 membri supleanți.

În ajunul scrutinului electoral, Viorel Furdui vorbește despre cooperarea cu guvernarea și greșelile strategice din domeniul administrației publice locale!

În contextul celor doi ani de activitate a actualei guvernări, directorul executiv al CALM, Viorel Furdui a menționat în cadrul emisiunii „Freedom” de la TV 8, că în această perioadă s-au produs anumite schimbări pozitive. „Putem spune că lucrurile s-au schimbat, mai ales dacă o să comparăm ceea ce avem astăzi cu acțiunile guvernărilor anterioare, mai ales atunci când exista o presiune fără precedent asupra primarilor, dar și o presiune politică fără precedent. În acea perioadă eram criticați foarte drastic de Consiliul Europei la capitolul democrație locală, modul de distribuire a fondurilor și nu putem să nu constatăm că avem anumite progrese în această direcție.”

Vorbind despre revenirea la Ministerul Infrastructurii și Dezvoltării Regionale a dlui Andrei Spănu, directorul executiv al CALM a subliniat faptul că tocmai în perioada când în fruntea acestui minister se afla Andrei Spănu, s-a produs o schimbare importantă în distribuirea fondurilor. „Un exemplu a fost programul „Satul European”, atunci când CALM a fost auzit și primăriile au primit până la 10 milioane de lei pentru un proiect, criteriile de selectare fiind clare, iar afilierea politică a primarilor nu a contat.” Viorel Furdui a amintit că atunci au fost depuse aproape 700 de proiecte, ceea ce înseamnă că la nivel local există capacitate și dorință de a schimba lucrurile. „Tot în această perioadă, încă 50% din resursele Fondului Rutier au fost redistribuite către bugetele locale conform unor criterii obiective – numărul populației. Acest lucru înseamnă că încă circa 400 milioane de lei care se duc direct către primării. Astfel, APL au anumite resurse pentru a putea schimba la față localitățile. În afară de aceasta, APL au posibilitatea să utilizeze acești bani ca și contribuție în cazul unor proiecte mai mari.”

Cu toate acestea, directorul executiv al CALM a menționat că în cazul programului „Satul European Express”, există anumite suspiciuni privind corectitudinea distribuirii fondurilor. „Din cele 680 de primării care au depus notele conceptuale, circa 280 au rămas fără finanțare, deși în acest caz resursele necesare sunt semnificativ mai mici decât în prima etapă a programului. Ținând cont de faptul că în cadrul Satului European toți au beneficiat de finanțare și atunci era vorba de resurse mult mai importante, noi am sugerat Guvernului să identifice resurse pentru a finanța toate proiectele depuse de primari, pentru a nu trezi suspiciuni asupra modului în care au fost aleși câștigătorii. Totodată, deoarece proiectele practic nu se deosebeau și era complicat de le diferenția, am propus ca cele circa 400 de primării câștigătoare să fie finanțate acum, restul 280 să obțină finanțare ulterior, pe măsura identificării resurselor.”

În altă ordine de idei, în condițiile în care în scurt timp va începe scrutinul electoral, Viorel Furdui a fost de părere că actualul Guvern a comis câteva greșeli strategice importante în raport cu APL. „Prima este că nu a avut suficientă viziune, tărie de caracter și voință să soluționeze problema raioanelor, deși au avut toate puterea și majoritate confortabilă în Parlament, toate pârgurile necesare din punct de vedere administrativ și toată susținerea APL de nivelul I. Astfel apăreau mai multe resurse pentru a dezvolta APL I și pregăti teren pentru reformele ulterioare. Un alt aspect greșit este că se intră în campania electorală cu mai multe inițiative discutabile, care generează nervozitate în APL. Este vorba despre amalgamarea voluntară, concept care credem că nu este perfect și nici nu este momentul potrivit pentru acesta. Lipsa de soluții și restanțele la capitolul salarizarea APL este o altă greșeală, în condițiile în care pentru administrația centrală s-au găsit resurse pentru a majora salariile. O altă greșeală strategică este inițiativa legislativă în domeniul construcțiilor în care se pune accentul pe penalizarea primarilor cu până la zece ani privațiune de libertate, în situația în care anume administrația centrală este în mare parte responsabilă de situația care există în domeniul documentației de urbanism, prim lipsa de capacitate în elaborarea planurilor urbanistice, lipsa politicilor de personal care să asigure APL cu specialiști, lipsa de descentralizare financiară adecvată care să permită APL să-și angajeze specialiști și experți în construcții și urbanism etc.”

Totodată, directorul executiv al CALM a fost de părere că nu s-a înțeles foarte bine importanța domeniului APL. „În loc de acțiuni concrete, cum ar fi reforma raioanelor, descentralizarea financiară, astfel ca mai multe resurse să se ducă la nivel local, s-a mers pe mâna unor experți străini și pe unele abordări care au mai fost în R. Moldova. În loc de anumite acțiuni concrete menționate, Guvernarea a fost direcționată pe o pistă greșită și tradițională: spre noi strategii și planuri, pe termene mari și cu o incertitudine totală privind implementarea

În loc de acțiuni concrete, cum ar fi reforma raioanelor, descentralizarea financiară, astfel ca mai multe resurse să se ducă la nivel local, s-a mers pe mâna unor experți străini și pe unele abordări care au mai fost în R. Moldova. În loc de anumite acțiuni concrete menționate, Guvernarea a fost direcționată pe o pistă greșită și tradițională: spre noi strategii și planuri, pe termene mari și cu o incertitudine totală privind implementarea lor.

lor. De exemplu, strategia de reformă a APL are o perioadă de implementare de șapte ani. Dacă nu s-a rezolvat problema raioanelor, una pe care toți o recunosc, inclusiv cei care lucrează acolo înțeleg că această structură administrativă este ineficientă total, iar această reformă deja în următorii patru ani nu poți să o faci. Acest lucru înseamnă că perpetuezi această problemă cel puțin încă patru ani, inclusiv din punct de vedere financiar. Și se crede greșit că reforma raioanelor nu este rentabilă din punct de vedere politic, anume reformarea în pripă a primăriilor va genera costuri politice.”

În altă ordine de idei, Viorel Furdui a recunoscut succesul extraordinar pe care Republica Moldova l-a înregistrat pe plan extern. „Datorită acestei susțineri am avut posibilitatea să depășim mai multe crize și să oferim suport cetățenilor, iar R. Moldova a devenit țară candidată la UE. Însă, acest lucru se datorează, în mare parte, unei persoane care este în fruntea statului și care

a muncit mult pentru aceste rezultate. În același timp, să ai așa o majoritate în Parlament și să te focusezi, în mare parte, doar pe un aspect, cel al justiției, care este foarte important, dar care e de lungă durată, este o scăpare. Ca să duci până la capăt aceste reforme trebuie să te asiguri că politicile pe plan intern evoluează în așa o măsură, astfel încât să existe o continuitate și să-ți asiguri o guvernare pentru mai mult timp, pentru a reuși să implementezi toate reformele pe care ți le propui. Din punctul meu de vedere, nu s-a acordat suficientă atenție altor domenii, inclusiv cel al administrației publice locale, alegerilor locale care urmează și politicilor care trebuie să fie realizate în raport cu APL, cu colectivitățile locale. O guvernare trebuie să aibă viziune și nu trebuie să-și focuseze toată atenția doar pe un element, cum este justiția în cazul nostru”

Tot în contextul alegerilor locale care vor avea loc la 5 noiembrie curent, Viorel Furdui a specificat că orice partid care este la guvernare trebuie să vină cu o ofertă pozitivă pentru comunitățile locale și cetățeni. „Nu poți să te duci la cetățeni în campania electorală cu probleme globale cum ar fi reforma justiției sau lupta împotriva corupției. Trebuie să oferi soluții concrete la problemele din APL, să spui ce faci cu resursele financiare, cu proiectele, care sunt posibilitățile de a face drumuri, apeducte, canalizare etc., ce soluții concrete oferi în privința salarizării la nivelul APL, să vezi dacă este sau nu suficientă implementarea proiectelor din cadrul programului Satul European.”

Directorul executiv al CALM a considerat că este nevoie de a regândi abordarea unor inițiative legislative care bulversează APL. Ele trebuie discutate în prealabil cu APL și corelate cu realitățile existente.

Plus, cu referire la folosirea în campanie a banilor murdari, Directorul CALM a menționat rolul și importanța acțiunilor organelor competente ale statului: „În toate aceste cazuri, este nevoie de finalitate a tuturor acțiunilor de încălcări constatate, inclusiv în cazurile utilizării banilor murdari. Am văzut că au fost unii oameni reținuți, confiscați niște bani, dar nu am văzut finalitatea acestor acțiuni. Pentru a stopa această practică de folosire a banilor murdari în campaniile electorale, avem nevoie de constatări clare și de condamnări a celor vinovați, altfel există un mare risc ca aceste practici să se repete.”

În concluzie, potrivit directorului executiv al CALM, după aceste performanțe pe care le-a înregistrat guvernarea actuală pe plan extern, este nevoie să se focuseze mult mai mult pe problemele de ordin intern, pe cele ale administrației publice locale și ale cetățenilor, ca ei să simtă aceste schimbări în bine despre care se vorbește.

În R. Moldova așa și nu s-a înțeles foarte bine cât de importantă este administrația publică locală!

Directorul executiv al CALM, Viorel Furdui, a vorbit în cadrul unei emisiuni la Vocea Basarabiei, despre cum a fost acest mandat pentru aleșii locali, prin ce se deosebește acest scrutin electoral de cel precedent, dar și despre restanțele și reușitele guvernării în domeniul administrației publice locale.

Prin ce se deosebește acest an electoral de anul electoral precedent?

Viorel Furdui: Întrebarea este foarte bună deoarece este interesant să comparăm scrutinele electorale. Deși la prima vedere parcă nu se deosebesc prea mult, se aleg primarii, consilierii, procedura de vot este cunoscută de toți, alegerile sunt recunoscute, inclusiv pe plan internațional, cu mici excepții. Cred că diferența, în primul rând, constă în faptul că acest scrutin va avea loc după o perioadă marcată de mai multe crize: pandemică, economică, energetică, dar și de războiul din Ucraina inițiat de Rusia. Toate aceste crize și-au pus amprenta pe tot ce înseamnă activitatea administrației publice locale, inclusiv pe alegerile ce vor avea loc. O altă particularitate a acestui scrutin cauzată de toate aceste crize este că, practic, în primii doi ani cei din APL au fost blocați de pandemie și nu puteau să utilizeze pe deplin toate instrumentele pe care le oferă cadrul legal pentru a se manifesta, a-și exercita cât mai bine mandatul. Cunoașteți proverbul „Pe lup îl hrănesc picioarele”, cam așa e și în cazul primarilor noștri. Primarii nu pot sta în birouri să aștepte mană cerească, oamenii trebuie să cunoască faptul că lucrurile se schimbă în primăriile în care primarii scriu proiecte, identifică specialiști, încheie parteneriate, inclusiv peste hotare etc.

Nu s-a mai văzut anterior ca primarii să scrie proiecte, nici nu se visa la așa ceva acum niște ani...

Viorel Furdui: La acest capitol am putea vorbi foarte multe dar, de regulă, în fruntea localităților vin oameni foarte bine pregătiți. Nu există facultate de primar și totul trebuie să înveți din mers. Foarte mulți primari, înțelegând necesitatea acumulării mai multor cunoștințe, fac studii suplimentare. Mulți studiază dreptul, administrație publică, managementul public etc, deși majoritatea primarilor au studii superioare, sunt medici, profesori, agronomi, etc. Cu toate acestea, un primar are de afaceri cu economia, finanțele, cu juridica, cu cadastrul, adică el trebuie să cuprindă toate domeniile, să fie un superman. În același timp, într-o primărie medie sau

mai mică lucrează o mână de oameni care trebuie să se ocupe de tot. Încă este foarte mult de lucru pentru ca toată lumea să înțeleagă ce înseamnă, de fapt, o primărie. Indiferent de problemă, oamenii se duc la primărie, chiar dacă multe dintre ele nu sunt în competența primarului. La noi s-a creat o tradiție că toți așteaptă soluționarea problemelor anume de la primar. **O altă particularitate a acestei perioade ar fi că de foarte mult timp nu am avut o forță politică ce a câștigat masiv încrederea populației și deține toată puterea în stat. Noi ca și organizație avem**

electorală. Din păcate, nu s-au făcut unele reforme, cum ar fi cea a raioanelor, în condițiile în care modul în care în prezent activează această structură este depășit. De fapt, avem un corp străin în tot acest sistem administrativ, care are rădăcinile încă în Uniunea Sovietică. Este o ancoră care nu ne permite să avansăm la capitolul dezvoltare a localităților noastre. Este o mare restanță faptul că aceste raioane se păstrează și nu au fost reorganizate, reformate. Acum aceste structuri asimilează foarte mulți bani fără a aduce plus valoare localităților.

creze cu niște salarii derizorii? APL cer să li se ofere dreptul, în dependență de resursele pe care le au, să poată remunera acești specialiști.

Care sunt argumentele Guvernării în acest sens?

Viorel Furdui: Cred că problema principală este că nu s-a înțeles foarte bine cât de importantă este administrația publică locală, cât de important este să crezi asemenea condiții și așa o atmosferă în APL, ca să îi transformi pe acești oameni în parteneri. Trebuie să fim obiectivi și să spunem că s-au făcut și unele lucruri bune, cum ar fi lansarea

istrare, noi spunem că suntem stat de drept, democratic, că împărtășim valorile europene, suntem stat candidat la aderarea la UE, însă un element important al acestui sistem european este eligibilitatea organelor de conducere. În fruntea unei administrații publice locale trebuie să fie neapărat un ales local, este un principiu fundamental. De ce a fost instituită această eligibilitate – pentru că este o chestie fundamentală pentru un sistem democratic, pentru că orice cetățean să aibă posibilitatea să-și aleagă conducătorii. Astăzi din consilierii aleși de cetățeni se alege președintele de raion, dar nu poate fi cineva ce nu a fost ales. **O astfel de inițiativă a fost votată pe timpul guvernării de care ne bucurăm că am scăpat. Poate cineva crede că astfel va avea succes la alegeri sau cineva își pregătește un loc cald în această funcție, sau unii cred că vor putea numi pe oricine. Cred că aceasta este o mare greșală strategică, făcută nu doar de guvernarea actuală, dar și de mulți alții care au fost anterior. Greșala este că au acordat prea mare importanță acestor structuri raionale, fără a ține cont de faptul că timpurile deja s-au schimbat, iar primăriile nu mai sunt dependente de Consiliile raionale. Consiliile raionale nu mai au forța de cândva. Foarte mulți primari de ani buni nu au mai avut treabă pe la raion. În acest context ne întrebăm pe ce sunt necesare asemenea inițiativă înaintea alegerilor.**

Este adevărat că actualii primari și consilieri sunt supuși unor presiuni?

Viorel Furdui: Depinde ce înțelegem prin cuvântul presiune. Acum, de exemplu, ANRE amenință primăriile la stânga și la dreapta. În acest sens, ANRE poate fi considerat ca o bătă folosită împotriva primarilor. Până nu demult era CNA, Procuratura, ANI care intenta dosare primarilor care, în majoritatea cazurilor, nu au nicio vină. O altă inițiativă care a bulversat toată lumea a fost că se dorește instituirea unei pedepse penale de până la zece ani, inclusiv pentru primari, pentru faptul că au eliberat sau nu un certificat de urbanism. Noi cunoaștem că sunt probleme în acest domeniu, dar dacă statul nu are posibilitatea să elaboreze planuri urbanistice necesare, nu oferă primăriilor dreptul să angajeze specialiști buni în acest domeniu, cum poate să vină cu asemenea pedepse drastice? În astfel de condiții niciun primar nu va dori să semneze niciun act și atunci va avea de suferit mediul de afaceri. Asemenea inițiativă trebuie gândite foarte bine și sper că vom fi auziți și lucrurile vor fi privite altfel, în profunzime.

În schimbul unor acțiuni concrete s-a ales o cale bătătorită de alții, a fost elaborată o nouă strategie cu o perioadă de implementare de șapte ani, deși noi am avut o sumedenie de asemenea documente și știm cum acestea nu au fost implementate.

Din păcate, actuala guvernare nu a avut suficientă voință și înțelegere pentru a soluționa această problemă. CALM a venit cu propuneri concrete care permiteau soluționarea acestor probleme. **În schimbul unor acțiuni concrete s-a ales o cale bătătorită de alții, a fost elaborată o nouă strategie cu o perioadă de implementare de șapte ani, deși noi am avut o sumedenie de asemenea documente și știm cum acestea nu au fost implementate.** Chiar strategia anterioară, intitulată privind descentralizarea, a fost implementată în proporție de circa 20%. O altă restanță se atestă la adoptarea măsurilor ce ar întări esențial capacitatea economică și financiară a APL, ce le-ar fi oferit mai multe resurse și mai multe posibilități. A treia mare restanță este că nu s-a soluționat problema privind remunerarea la nivelul APL. Este vorba nu doar de salarii, dar de o libertate care ar oferi posibilitatea APL de a avea o politică proprie de cadre. **Angajații din APL de mulți ani lucrează la limita sărăciei.** În primării este nevoie de specialiști în relații funciare, de contabili, arhitecți, juriști, specialiști care scriu proiecte, care să fie bine pregătiți, dar cine va veni să lu-

Programului Satul European sau distribuirea tuturor celor 100% din Fondul Rutier în bugetele APL. Inclusiv dialogul dintre APL și APC a revenit, în mare parte, pe un fâgaș normal. Totuși, sunt câteva restanțe care cred că prevalează, dacă e să le comparăm cu lucrurile pozitive care s-au făcut.

Și atunci vă întreb de ce schimbarea modalității de alegere a președinților de raioane se poate, dar ceea ce s-ar face în folosul cetățenilor nu se mai poate pentru că suntem în ajunul campaniei electorale?

Viorel Furdui: O altă greșală mare este că în campania electorală se propun mai multe inițiativă care bulversează administrația publică locală. În loc să se focuseze pe ce am spus mai înainte, inclusiv pe crearea unei atmosfere pozitive în APL, unele inițiativă creează multă confuzie. Dacă vorbim despre inițiativa de schimbare a modalității de alegere a președinților de raioane, în pofida criticii noastre față de această structură învechită, ea există și această inițiativă va oferi posibilitatea oricui să fie președinte de raion. Este o decizie periculoasă pentru întreg sistemul de admin-

anumite obiecții, comentarii față de ceea ce s-ar fi putut face în domeniul APL. Nu s-au reușit mai multe lucruri importante și din acest punct de vedere am ratat niște oportunități foarte mari.

CALM s-a arătat revoltat în cazul unui proiect ce vizează alegerea președinților de raioane. Pe cât de corect este ca în ajunul alegerilor să se modifice Codul electoral.

Viorel Furdui: Ați accentuat câteva lucruri foarte importante pe care nici noi nu le prea înțelegem, mai ales că într-adevăr intrăm în campanie

În an electoral, mii de cetățeni au fost instruiți de CALM despre importanța participării incluzive în procesele democratice!

Mii de cetățeni ai Republicii Moldova au fost instruiți de Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) în cadrul seminarelor în format online și offline cu genericul „Importanța participării incluzive în procesele decizionale și electorale”. La cel mai recent eveniment organizat la 2 august au participat peste 130 de reprezentanți ai administrației publice locale și societății civile (inclusiv persoane cu nevoi speciale) din raioanele Călărași și Nisporeni. Alte cincisprezece evenimente cu prezență fizică și în format online au fost organizate de către CALM de la începutul acestui an electoral.

Participanții la seminar, ghidați de experții CALM Victoria Matveev și Viorel Rusu, au vorbit despre drepturile și responsabilitățile comunităților, importanța abordării participative și efectele pe care le produce acest proces, au identificat răspunsuri la întrebarea de ce cei mai mulți oameni nu se implică în mod spontan și au susținut ideea că în orice comunitate există potențial uman ce ar putea fi valorificat dacă între administra-

ția publică locală și cetățeni ar exista o bună cooperare.

Ce înseamnă participarea cetățenească

CONSILIUL LOCAL. IMPORTANȚA ACTIVITĂȚII

și cum poate fi asigurat acest proces pentru a contribui la dezvoltarea comunităților, care sunt caracteristicile consultărilor publice, de

ce este importantă participarea incluzivă a cetățenilor în procesele decizionale și în ce măsură implicarea în alegeri a cetățenilor la nivel local și central contribuie la consolidarea statului de drept și prosperării R. Moldova, au fost alte subiecte abordate în cadrul seminarului.

Scopul evenimentelor organizate în cadrul proiectului „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente” este conștientizarea importanței participării incluzive în procesele politice și

electorale la toate nivelurile de guvernare pentru întreaga societate.

Proiectul este implementat de PNUD Moldova cu suportul financiar al poporului american oferit prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și Ambasadei Marii Britanii la Chișinău oferit prin intermediul Fondului pentru Buna Guvernare.

Obiectivele noastre pentru sesiunea 1

„Participarea incluzivă în procesele electorale și decizionale la nivel local și central”:

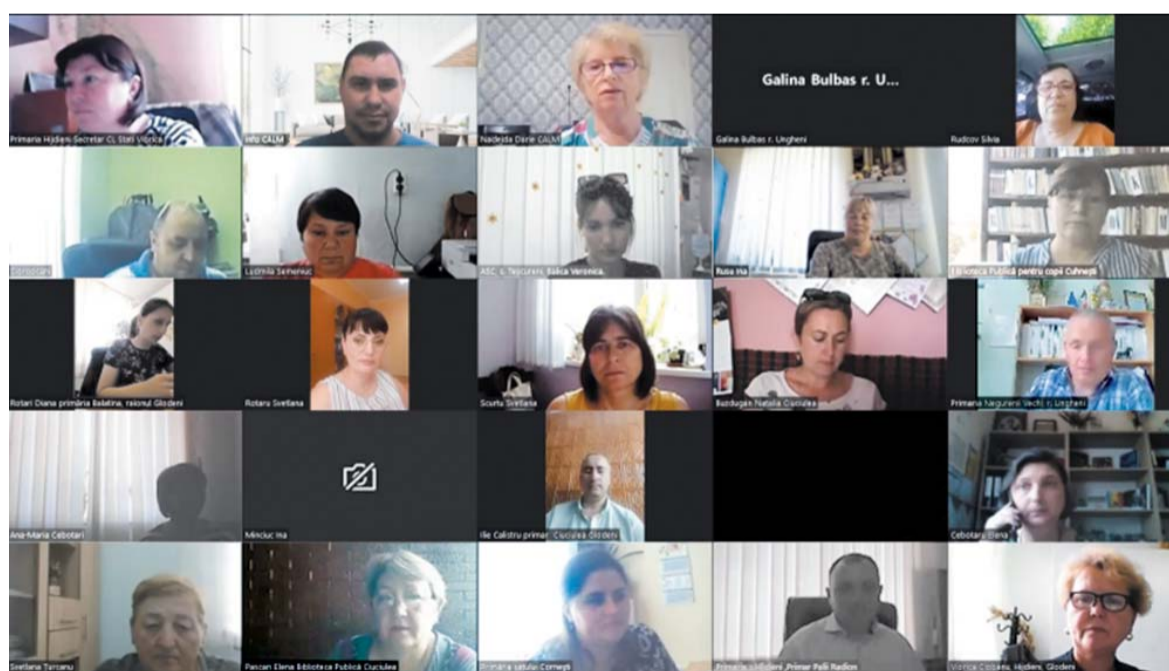
- Familiarizarea cu proiectul în care ne implicăm din acest moment.
- Înțelegerea noțiunii „participare incluzivă”, inclusiv în alegeri.
- Conștientizarea importanței promovării activismului civic – premisă a schimbării

CALM instruieste reprezentanții APL și ai societății civile din Ungheni și Glodeni privind importanța participării incluzive în procesele decizionale și electorale

Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a organizat la 10 iunie un seminar informativ pentru reprezentanții și reprezentantele administrației publice locale și societății civile (inclusiv persoane cu nevoi speciale) din raioanele Ungheni și Glodeni. La evenimentul cu genericul „Importanța participării incluzive în procesele decizionale și electorale” au participat peste 120 de bărbați și femei din aceste două raioane ale Republicii Moldova.

Formatorii CALM Victoria Matveev și Viorel Rusu au vorbit despre importanța participării incluzive în procesele electorale și decizionale la nivel local și central, cum poate fi asigurat acest proces, inclusiv pentru a consolida statul de drept.

Drepturile cetățenilor de a fi parte a procesului decizional, prevederile legislative și constituționale în acest sens, noile modificări ale Codului Electoral, necesitatea consultării cetățenilor de către

APL privind problemele de interes public, ce presupune excluderea, segregarea, integrarea și excluderea socială – au fost, de asemenea, subiecte aduse în atenția participanților la seminarul informativ.

Reprezentanții APL și societății civile din Glodeni și Ungheni și-au exprimat opiniile privind modalitățile de integrare socială a persoanelor cu nevoi speciale, părerea generală fiind că de noi toți depinde valorifi-

carea potențialului acestor cetățeni ai Republicii Moldova.

De asemenea, s-a vorbit și despre implicarea femeilor în procesele decizionale, fiind prezentate exemple când femeile au demon-

strat că pot fi bune lidere la nivel local și național. „Cele 201 primare din Republica Moldova au multe trăsături comune: curajul de a ieși în față, dorința de a candida, de a genera idei și de schimbări în bine, de a se dedica oamenilor și comunităților pe care le reprezintă”, a explicat Victoria Matveev.

Participantele la seminarul informativ au fost încurajate să candideze la alegerile locale din toamna acestui an sau să identifice femei și persoane cu nevoi speciale care pot aduce plus valoare comunităților și să le încurajeze că sunt valoroase, că merită să participe în alegeri și că pot fi schimbarea de care are nevoie comunitatea și societatea.

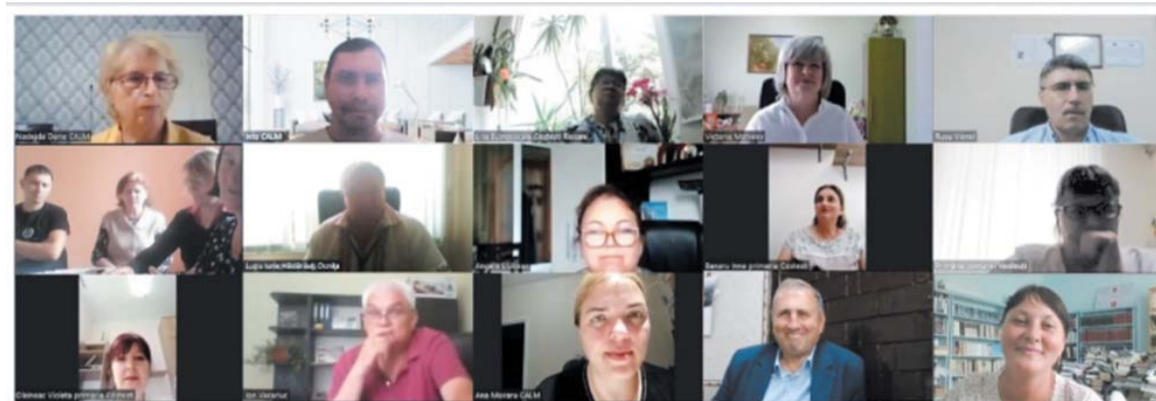
Evenimentul a fost organizat în cadrul proiectului „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente”, implementat de PNUD Moldova cu suportul financiar al poporului american oferit prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și Ambasadei Marii Britanii la Chișinău oferit prin intermediul Fondului pentru Buna Guvernare.

Democrația locală poate fi asigurată doar prin incluziune!

Circa 120 de participanți și participante ai/ale administrației publice locale, societății civile și persoane cu nevoi speciale din raioanele Ocnița și Briceni au participat la 19 iunie, la seminarul organizat de CALM cu genericul „Importanța participării incluzive în procesele decizionale și electorale”

Participarea incluzivă este unul dintre elementele cheie ale democrației la nivel local și permite de a integra toate grupurile sociale în procesele decizionale și nu doar, creând valoare adăugată atât pentru dezvoltarea locală, cât și în procesul de consolidare a capacităților grupurilor respective. De asemenea, procesul de incluziune presupune integrarea deplină a persoanelor cu nevoi speciale și a celor vulnerabile, implicarea lor în procesele care au loc în localitate și contribuie la dezvoltarea simțului de demnitate și de apartenență la o comunitate.

Expertul CALM Viorel Rusu a vorbit despre dreptul de a alege și de a fi ales, egalitatea de șanse, necesitatea respectării cotei minime de reprezentare a 40% pentru femeile și bărbați pe listele candidaților pentru alegerile parlamentare, dar și importanța

reprezentării diferitor categorii de persoane în organele electivă: femei, persoane cu nevoi speciale, reprezentanți ai societății civile, minorități naționale etc.

Experta CALM Victoria Matveev a constatat că puterea APL depinde de cât de multă și deplină informație dețin cetățenii despre treburile publice, grijile și problemele cotidiene ale APL și politicile publice promovate de consiliul local. Segregarea socială, integrarea socială, incluziunea socială și

exluziunea socială au fost termene analizate de către participanții la seminar împreună cu formatorii CALM. Participanții la eveniment au fost încurajați să nu rămână indiferenți față de problemele comunității, să se implice și să fie parte a proceselor decizionale la nivel local și central.

Reprezentanții raioanelor Ocnița și Briceni au fost de acord că doar prin fortificarea eforturilor tuturor cetățenilor vor fi identificate cele mai bune soluții la problemele

existente într-o comunitate, iar sentimentul de mândrie pentru localitatea și țara lor se va amplifica.

Evenimentul a fost organizat în cadrul proiectului „Consolidarea democrației în Moldova prin

alegeri incluzive și transparente”, implementat de PNUD Moldova cu suportul financiar al poporului american oferit prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru

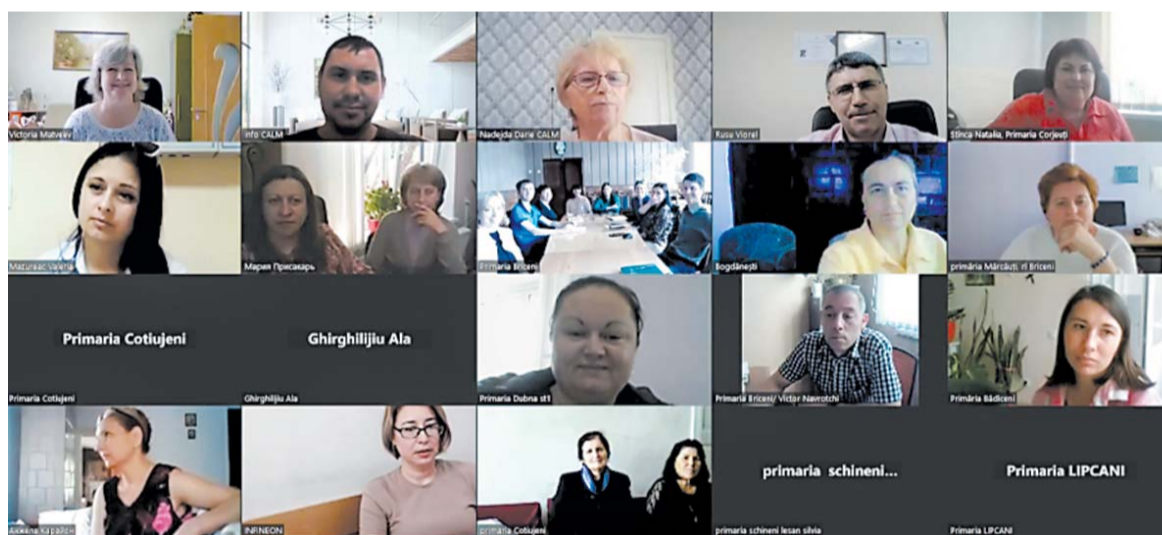

Dezvoltare Internațională (USAID) și Ambasadei Marii Britanii la Chișinău oferit prin intermediul Fondului pentru Buna Guvernare. Scopul evenimentului este conștientizarea importanței participării incluzive în procesele politice și electorale la toate nivelurile de guvernare pentru întreaga societate.

CALM încurajează femeile și persoanele cu nevoi speciale să candideze la alegerile din toamnă!

De ce femeile și persoanele cu nevoi speciale se implică mai puțin în politică și în procesele decizionale? Ce presupune participarea incluzivă în procesele democratice și cum poate fi îmbunătățit acest proces? Care sunt etapele necesare a fi parcurse pentru a candida la alegeri? Cum poate fi asigurată transparența în procesul decizional? Sunt doar câteva dintre întrebările la care au identificat răspunsuri cei circa 120 de participanți și participante la seminarul cu genericul „Importanța participării incluzive în procesele decizionale și electorale”, fiind ghidați de experții CALM, Victoria Matveev și Viorel Rusu.

Evenimentul organizat la 14 iunie a reunit reprezentanți și reprezentante ai/ale administrației locale și societății civile (inclusiv persoane cu dizabilități) din raio-

anele Briceni și Soroca. Scopul seminarului a fost conștientizarea importanței participării incluzive în procesele politice și electorale la toate nivelurile de guvernare pentru întreaga societate.

Coordonatoarea de rețele în cadrul CALM, Nadejda Darie, a subliniat importanța asigurării

participării incluzive în procesele democratice, inclusiv în contextul alegerilor locale generale ce vor avea loc în toamna acestui an. „O societate devine puternică și țara se dezvoltă doar atunci când fiecare dintre noi, indiferent de profesie, religie, viziuni politice, locul de trai etc, contribuie cu idei și acțiuni concrete la consolidarea democrației” a adăugat Nadejda Darie.

Nu doar legile privind transparența decizională, accesul la informație, prevederile stipulate în Constituție și Codul Electoral care garantează dreptul cetățenilor de a participa la procesul decizional au fost prezentate participanților la seminar. Cele mai elocvente exemple că fiecare dintre noi poate deveni schimbarea pe care ne-o dorim cu toții sunt liderii de la nivel local și național care au reușit să

obțină încrederea alegătorilor și să devină generatoare de idei și de

sunt doar două dintre liderii rezultate cărora au fost prezentate participanților și participantelor la seminar.

Formatoarea Victoria Matveev le-a încurajat pe participante la seminar să candideze la alegerile din toamnă, fie pentru funcția de primar, fie pentru cea de consilieră locală, îndemnându-le să identifice și alte candidate care pot aduce plus valoare comunităților, să le convingă să se implice și, alături de bărbați, să devină schimbarea de care are nevoie comunitatea și societatea.

Acest eveniment a fost organizat în cadrul proiectului „Consolidarea democrației în Moldova prin alegeri incluzive și transparente”, implementat de PNUD Moldova cu suportul financiar al poporului

Proiectul „Consolidarea democrației în R. Moldova prin alegeri incluzive și transparente”

”Democrație”

Demos

Cratos

schimbări în bine. Tatiana Badan, președintă a CALM, primară de Selemet, Cimișlia și Larisa Voloh, președintă a Comisiei Parlamentare Administrație Publică, fostă primară de Palanca, Ștefan Vodă,

american oferit prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și Ambasadei Marii Britanii la Chișinău oferit prin intermediul Fondului pentru Buna Guvernare.

Rețeaua Femeilor din cadrul CALM – printre liderele cu cele mai multe rezultate la Forumul Egalității și Solidarității Femeilor din Vecinătatea Estică!

Forumul Egalității și Solidarității Femeilor din Parteneriatul Estic

Luni, 5 iunie 2023

Circa 65 de primari și primare, reprezentanți și reprezentante ale administrației publice locale din R. Moldova, Ucraina, Georgia și alte țări s-au reunit la 5 iunie în cadrul Forumului Egalității și Solidarității Femeilor din Vecinătatea Estică. Evenimentul a fost organizat de PLATFORMA, CEMR, CALM, Asociațiile Autorităților Locale din Ucraina și Georgia.

Forumul s-a desfășurat în contextul în care R. Moldova, Ucraina și Georgia aspiră să devină membre ale Uniunii Europene, dar și al provocărilor geopolitice unice cu care se confruntă această regiune.

În cadrul evenimentului în format online s-a făcut bilanțul progreselor înregistrate până în prezent în asigurarea egalității de gen și au fost trasate obiectivele pentru perioada următoare, inclusiv în implementarea agendelor eficiente pentru femei, pace și securitate, începând cu nivelul local. De asemenea, au fost puse în discuție aspecte de gen ale procesului de aderare la UE, acquis-ul comunitar, acțiunile la nivel local etc. Setul necesar de instruire pentru indicatorul Cartei egalității, dar și monitorizarea implementării au fost, de asemenea, subiecte de interes pentru participanții și participantele la Forum.

Primara comunei Cruzești, municipiul Chișinău, președinta a Rețelei Femeilor din cadrul CALM, Violeta Crudu, a prezentat mai multe informații despre Rețeaua pe care o conduce, vorbind și despre rolul primarelor în promovarea consecventă a egalității de gen și participarea echilibrată a femeilor în funcțiile de conducere la toate nivelurile de guvernare. De asemenea, Violeta Crudu a vorbit despre efectele războiului din Ucraina

și gestionarea crizei refugiaților de către autoritățile publice locale și cele centrale. „Autoritățile Publice Locale, fără experiență în gestionarea unor astfel de crize, s-au trezit față în față cu provocări la nivel local, fiind nevoite să acorde asistență umanitară di-

rectă, protecție, cazare și alte servicii logistice pentru toți refugiații și refugiatele care au fugit din calea războiului, în timp ce dinamica fluxului de migranți continua să crească exponențial. În acest context, Congresul Autorităților Locale din Moldova a devenit un fel de HUB INFORMAȚIONAL pentru toate autoritățile locale, inclusiv pe timp de criză. CALM, cu suportul UN Women și UNDP, a înființat o Unitate de Coordonare și Răspuns la Criză pentru Refugiați, ceea ce a fost o punte de legătură între APL-APC-Donatori-ONG. Astfel, CALM oferă și în prezent expertiză juridică, informațională și de consolidare a capacităților.”

Președinta Rețelei Femeilor din cadrul CALM a menționat că a fi primară sau consilieră pe timp de instabilitate politică, conflict sau criză a refugiaților crează enorme provocări, de aceea instruirea rapidă și capacitatea APL este primordială, ceea ce s-a și întâmplat datorită seminarelor organizate de CALM în parteneriat cu UN WOMEN și suportul Suediei.

La finalul discursului, Violeta Crudu a

publică centrală și locală mai eficiente, mai transparente și mai responsabile, care să ofere servicii de calitate femeilor și bărbaților, conform nevoilor specifice. În afară de aceasta, unul dintre angajamentele asumate de statul nostru se referă în mod expres la egalitatea de gen și standardele drepturilor omului, care sunt asigurate pentru toți oamenii, ceea ce înseamnă că

politicile și bugetele trebuie elaborate și implementate ținând cont de aceste aspecte, folosind o abordare sistemică.”

De asemenea, Irina Luncașu a reiterat

afirmat că în Republica Moldova există femei puternice, care au demonstrat tărie de caracter și dedicație, dar este nevoie de a încuraja și alte femei să se implice în procesele decizionale, atât în Republica Moldova, cât și în celelalte țări ale Parteneriatului Estic.

Coordonatoarea de programe în cadrul CALM, Irina Luncașu, a vorbit despre obiectivele Rețelei Femeilor Primare din cadrul CALM pentru următorii ani, printre acestea fiind creșterea capacităților instituționale ale Rețelei; consolidarea capacității femeilor din Administrația Publică Locală și promovarea femeilor în politică și societate.

„Republica Moldova a obținut statutul de candidată la UE în iunie 2022 și, în contextul Strategiei de reformă a administrației publice pentru anii 2023-2030, așteptările sunt de a avea o administrație

faptul că R. Moldova a făcut progrese semnificative în alinierea cadrului său legal la standardele UE privind egalitatea de gen, adoptând mai multe legi și reglementări menite să promoveze egalitatea de gen, inclusiv Legea privind asigurarea egalității între femei și bărbați și Legea privind combaterea violenței în familie.

Menționăm faptul că autoritățile locale și regionale sunt cele mai apropiate de viețile cetățenilor și sunt într-o poziție unică pentru a construi societăți mai echitabile și sustenabile. În ultimii ani s-au înregistrat progrese rapide și impresionante în Georgia, Moldova și Ucraina în ceea ce privește angajamentul față de egalitatea de gen și abilitarea tuturor fetelor și femeilor. În special, numărul de aderenți la Carta europeană pentru egalitatea femeilor și bărbaților în viața locală din vecinătatea estică continuă să crească constant.

Președinta CALM, Tatiana Badan: „A venit timpul să stabilim cine și de ce este responsabil”

Președinta Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), primară de Selemet, Cimișlia, Tatiana Badan, a vorbit în cadrul primei ediții a Forumului Primarilor „Comunitatea Mea”, finanțat de Agenția Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID), despre necesitatea delimitării competențelor între cele trei nivele de guvernare, dar și a asigurării cu resurse a tuturor atribuțiilor ce revin autorităților publice locale de nivelul I.

„Noi, administrația publică locală, urmărim tot ce se întâmplă la capitolul reforme și suntem în așteptarea îmbunătățirii cadrului normativ. De mai bine de 30 de ani

activez în APL și, alături de colegii mei, urmăresc cum ne sunt delegate multiple competențe, fără a avea un cadru normativ foarte clar, fără a fi stabilite niște instrumente clare pentru realizarea acestora, dar și fără un mecanism clar de intervenție”, a explicat președinta CALM.

Potrivit Tatianei Badan, astăzi este nevoie mai mult ca niciodată de examinarea tuturor competențelor delegate APL. „Urmează să realizăm acest lucru pentru ca toți să se convingă că APL au foarte multe atribuții pe diverse domenii și uneori acestea nu sunt clar delimitate între cele trei nivele de administrare publică. Credem că a

venit timpul să stabilim cine și de ce este responsabil.”

Președinta CALM este de părere că toate competențele din domeniul administrativ, finanțelor, mediului, educației, social etc, ar trebui să fie delegate concomitent cu elaborarea și implementarea reformei descentralizării financiare și astfel primarii ar avea mai multe soluții la problemele existente în comunități.

„În condițiile în care nu avem autonomie financiară, iar resursele financiare și cele umane sunt limitate, nu putem să îmbunătățim prea mult serviciile publice. Se vorbește foarte mult despre faptul că

satele noastre îmbătrânesc și mai puțin despre faptul că această realitate creează o presiune enormă asupra activității APL, deoarece noi suntem față în față cu problemele cetățeanului.”

Tatiana Badan a amintit că domeniul social este unul al statului. Cu toate acestea, în legea administrației publice locale și cea a descentralizării există mai multe confuzii la capitolul competențe. „Pe de o parte, acesta este un domeniu de interes național, cu delegarea anumitor competențe nivelului II, pe de altă parte, în Legea privind administrația publică locală, dar și în cea privind asistența socială,

este specificat faptul că autoritățile APL sunt responsabile de domeniul social și trebuie să intervenim prompt (deși fără resurse) atunci când există în comunitățile noastre probleme de acest ordin. Credem că această problemă trebuie să fie examinată la nivel național.”

În context, primara de Selemet a vorbit despre riscul de a fi închise mai multe centre sociale create de primari în localități, iar din lipsa susținerii financiare a statului, aceste instituții riscă să fie închise.

„Acum câțiva ani, împreună cu partenerii noștri de dezvoltare din Norvegia și Ambasada Slovaciei, am construit un centru social pentru copii cu nevoi speciale, din familii cu multe lipsuri, dar și pentru bătrânii singuratici. Centrul a fost acreditat și până astăzi prestăm

„Nouă ni se spune uneori că dacă am creat asemenea centre să ne descurcăm cum putem și credem că aceasta nu este o abordare corectă.”

Președinta CALM a reiterat că protecția socială este un domeniu de interes național și în condițiile în care statul nu poate să asigure funcționarea acestor servicii delegându-le APL, trebuie să le asigure și cu resurse, prin intermediul transferurilor cu destinație specială, pentru ca ceea ce s-a construit până acum să poată fi menținut și dezvoltat.

„Zilele acestea, împreună cu mai mulți colegi primari, am participat la dezbaterile noului concept al reformei Ministerului Muncii și Protecției Sociale în domeniul prestării serviciilor sociale pentru cetățenii

aceste tipuri de servicii. Avem și un cadru normativ conform standardelor minime de calitate în prestarea serviciilor sociale. Este un proiect necesar pentru comunitatea noastră, pentru oamenii care au contribuit la dezvoltarea satului și a țării și nu putem să-i lăsăm în voia sorții. Noi, APL, am creat pentru aceste categorii de persoane vulnerabile mai multe tipuri de servicii, cum ar fi cantinele sociale, dușul social, frizerie socială. Programul Comunitatea Mea ne-a susținut în procesul de elaborare a regulamentelor pentru buna funcționare a acestor servicii care funcționează, dar pentru care nu avem finanțare. Centrul social din Selemet mai funcționează atât timp cât ne susține poporul norvegian. Noi am lucrat cu mai mulți parteneri de dezvoltare: Programul Comunitatea Mea, Norge-Moldova, Keystone Moldova, Fundația Soros, ne-am sporit capacitățile pentru a presta servicii de calitate, am depus dosarul pentru a primi o nouă acreditare a acestui centru și totuși ne gândim cât timp mai rezistăm...”

Tatiana Badan a specificat că în perioada în care a început războiul din Ucraina, primele localități din Republica Moldova care au primit refugiați au fost cele care aveau centre de plasament.

din R. Moldova. Cu regret, am constatat că iarăși nimeni nu s-a gândit la APL. Se dorește crearea unei noi agenții teritoriale care nu știm cum va contribui la apropierea serviciilor sociale de cetățeni.”

Reieșind din cele expuse, președinta CALM a subliniat importanța participării reprezentanților CALM/APL în procesul de inițiere a actelor normative sau a reformelor ce vizează comunitățile locale, primarii să se poată expună și toate aceste strategii și legi să corespundă realităților și așteptărilor oamenilor.

„Cred că statul trebuie să identifice mecanisme de a susține financiar aceste centre sociale care deja au fost create și aduc nenumărate beneficii, altfel vom pierde tot ceea ce am construit. Astăzi, mai multe APL au posibilitatea prin intermediul unor proiecte (inclusiv a celor ce sunt în susținerea refugiaților) să obțină finanțări în vederea creării centrelor comunitare. Mulți colegi de-ai mei și-ar dori să construiască asemenea tipuri de servicii, dar se întrebă cum vor asigura durabilitatea acestora. Ce rost are tot acest efort al nostru de a construi ceva ce nu vom putea menține? Sperăm că vom fi auziți și vor fi identificate soluțiile necesare pentru ca aceste tipuri de servicii sociale atât de necesare să nu dispară.”

Violeta Crudu: „Cooperare intercomunitară este modelul de succes realizat de noi și care poate substitui amalgamarea”

În cadrul Forumului Primarilor organizat de Programul USAID „Comunitatea Mea” primara comunei Cruzești, președintă a Rețelei Femeilor din cadrul CALM, Violeta Crudu, a vorbit despre cum sunt organizate serviciile în unele țări europene și SUA, expunându-se și asupra soluțiilor ce ar fi avantajoase pentru comunitățile locale din Republica Moldova.

„Pornind de la faptul că serviciile publice trebuie să fie foarte aproape de cetățean mereu am avut aceste discuții despre cine anume trebuie să fie responsabil de anumite servicii în localități. Anume aici și începe acest ping-pong dintre autoritățile locale și cele centrale. Cu toate acestea, în momentul în care noi începem să intervenim într-o anumită situație, ne blocăm deoarece ne dăm seama că nu avem competențe sau că urmează să fim amendați dacă nu gestionăm bine un serviciu sau altul”, e explicat Violeta Crudu.

Fiind interesată de subiectul amalgamării, în condițiile în care la un anumit moment și comuna Cruzești ar putea deveni parte a acestui proces, primara a studiat cum sunt atribuite competențele la nivel european și global. „Există trei modele prezentate în literatura de specialitate, cel al Suediei, al Marii Britanii și al SUA. În Suedia sunt trei nivele de administrare. Nivelul I este reprezentat de orașe, municipalități care sunt responsabile de asistența socială, învățământul obligatoriu, deșeurii, serviciile antiincendiarie, cele de agrement, străzi, parcuri, apă. Nivelului II îi revin serviciile de sănătate, inclusiv mentală și atât,

tatea, indemnizațiile sociale, apa și energia electrică. Cel mai mult mi-a plăcut cum sunt organizate serviciile în SUA. În acest caz s-a înțeles că anumite servicii trebuie gestionate doar de APL. La ei este dezvoltat sectorul privat și dacă APL nu poate gestiona un anumit serviciu, cum ar fi deșeurile, apa sau canalizarea, acest lucru se realizează de către un agent privat.”

De asemenea, Violeta Crudu a afirmat că în SUA există o responsabilizare foarte clară a ambelor nivele de administrare, o reglementare explicită a atribuțiilor, dar și o stimulare a receptivității. „Mi-au plăcut foarte mult și formele de gestiune din SUA, ei au servicii prestate de autorități, au contractarea de operatori privați, au coproducere, iar cetățeanul se implică, practic, în toate formele de guvernare, în toate tipurile de asociații. Astfel am ajuns la cooperarea intercomunitară, ceea prin ce am trecut noi în cadrul pro-

localități) care am aderat la acest proiect, sub egida Programului Comunitatea Mea, este că noi suntem parte a municipiului Chiși-

că nu avem poligoane legale. Un alt exemplu este că în localitatea mea am construit în proporție de 100% apeductul și sistemul de ca-

nău și am găsit unde să evacuăm aceste deșeurii.”

La fel ca și alți primari, Violeta Crudu a constatat că

Ele sunt oferite spre gestiune SA APĂ-Canal Chișinău și deoarece stația este foarte mică, primim scrisori prin care ni se so-

de eveniment, conform legislației, acest act costă 20 de lei pe care îi achităm la poștă și este elaborat de către secretarul Consiliului local. Dacă acest act trebuie elaborat timp de o zi sau de trei zile, noi nu mai avem voie să facem acest lucru și suntem obligați să îi trimitem pe acești cetățeni să achite 3000-4000 de lei la Oficiul Stării Civile și deja banii ajung acolo, nu la primărie. Iată cam așa funcționează delegarea competențelor în R. Moldova.”

Un alt exemplu prezentat de președinta Rețelei Femeilor din cadrul CALM vizează întreținerea instituțiilor de învățământ. „Învățământul preșcolar este în gestiunea primăriilor și nu avem nicio problemă cu asta. Dar ce se întâmplă cu școlile din satele noastre? **Primăriile sunt, de fapt, niște cenușărese ale localităților** și nu facem altceva decât să reparăm clădirile, veceurile, pentru că acolo învață copiii noș-

iar nivelul III, reprezentat de stat, este responsabil de învățământul superior, asigurarea cu energie electrică și ajutoarele sociale. APL-urile din Marea Britanie au în subordine mai multe servicii educaționale, dar și domeniul social, la nivelul central este sănă-

iectului de gestionare a deșeurilor și cred că am făcut o revoluție prin realizarea acestui obiectiv. Este un model bun de preluat pentru alte localități din R. Moldova. Totuși, avantajul nostru, al celor trei comune: Budești, Cruzești, Tohatin (din care fac parte mai multe

adesea APL-urile sunt cu pas înaintea politicilor pe care le elaborează și implementează Guvernul și Parlamentul. „Noi aducem proiecte în localități, le implementăm și apoi nu știm ce să facem cu ele. Noi nu avem unde să ducem deșeurile pentru

licită să ne deconectăm singuri de la serviciul de canalizare. O altă problemă este în cazul serviciilor delegate. Secretarilor Consiliilor locale li se permite să elaboreze actele de stare civilă. De exemplu, dacă un certificat de căsătorie este completat cu o lună înainte

tri, angajații sunt ai noștri, pentru că directorii vin cu demersuri către noi și solicită să îi susținem deși, în realitate, nu avem nicio atribuție în acest domeniu. Sunt fericite cazurile când primarii sunt în relații bune cu directorii de școli, dar în alte cazuri nu știu dacă acele localități se mai dezvoltă. De ce atunci când este selectat directorul școlii să nu fie măcar un reprezentant al APL în comisia de concurs”, se întreabă primara.

O altă problemă abordată de aleasa locală vizează clădirile abandonate, care au destinație socială sau de învățământ și pe care primarii nu le pot trece în gestiunea APL. „Acest șir de exemple poate continua. În acest context întreb de ce să face amalgamare voluntară, când am putea să alegem modelul implementat de noi, cel de cooperare intercomunitară. Modelul realizat de noi la Budești, Cruzești și Tohatin arată că este viabil și de succes. Avem un pachet de acte foarte bun, elaborat de experți angajați de către Programul Comunitatea Mea. Pe de altă parte, noi, cele trei comune, încercăm să realizăm un alt proiect intercomunitar, de construcție a stației regionale de canalizare. În acest proces ne ajută Guvernul și, deocamdată, nu prea avem mare succes.”

Datorită cooperării, primarele multiplică rezultatele înregistrate!

Primara localității Biliceni Vechi, Sângerei, Ala Guzun, împreună cu colegii săi din administrația publică locală și reprezentanți ai instituțiilor publice au primit în vizită 20 de reprezentante ale administrației publice locale din mai multe regiuni ale Republicii Moldova. În ultimii opt ani, de când la cârma primăriei din Biliceni Vechi a venit Ala Guzun, această localitate este într-un continuu proces de dezvoltare, devenind tot mai atractivă pentru cei care s-au născut aici. Biliceni Vechi a devenit a doua casă și pentru unii refugiați din Ucraina. Aici au cunoscut oameni primitivi, care știu să împartă din puținul lor cu vecinii și prietenii noștri.

făcut față crizei refugiaților și i-a ajutat să se integreze în comunitate, fiindu-le prezentate mai multe proiecte implementate ce au schimbat viața locuitorilor și refugiaților.

Reprezentantele administrației publice locale au vizitat

fugații stabiliți temporar aici cu traiul, au acces facilitat la diverse tipuri de documente și informații.

Un alt obiectiv atins a constituit vizitarea unui agent economic ce contribuie la crearea locurilor de muncă, dar și la dez-

voltării localității. Taxa instituită în Biliceni Vechi pentru amenajarea și întreținerea cimitirelor a constituit un alt subiect de interes pentru alesele locale.

Primara Ala Guzun a apreciat susținerea partenerilor Republicii Moldova care contribuie la realizarea unor asemenea vizite de studiu, dezvoltând astfel capacitățile autorităților locale în vederea multiplicării bunelor practici și încurajând fe-

Primarele au aflat la Biliceni Vechi mai multe informații despre participarea femeilor în procesele decizionale la nivel local și gestionarea crizei refugiaților, au cunoscut cum administrația publică din această localitate a

obiectivele de menire social-culturală, economică, proiecte de infrastructură din localitate etc.

Un interes sporit au avut pentru Centrul Unificat de Prestare a Serviciilor Publice (CUPS), acolo unde cetățenii din Biliceni Vechi, dar și re-

Datorită cooperării, primarele multiplică rezultatele înregistrate!

reușit să realizeze nenumărate obiective. „Cred că succesul colegei noastre se datorează faptului că se dedică în totalitate activității profesionale, are susținerea familiei și a comunității și astfel reușește să aducă schimbare și bunăstare în Biliceni Vechi.”

Violeta Vitu, primară de Ciuciuieni, Singerei, crede că toate colegele care au venit la Biliceni Vechi au ce învață de

meile să se implice în procesele decizionale.

„Succesul din localitatea noastră ne demonstrează că poți înregistra rezultatele doar atunci când crezi parteneriate cu agenții economici, cu instituțiile din localitate și neapărat cu cetățenii care se implică în procesele decizionale”, a explicat Ala Guzun.

Liuba Gobjila este primara de Coșcodeni și a rămas impresionată de forța de muncă a colegei sale din Biliceni Vechi, dar și de abilitatea de a câștiga și a implementa proiecte necesare pentru comunitate.

Veronica Cupcea este primară la primul mandat în comuna Sărătenii Vechi, Telenești și susține că în doar două mandate, colega sa Ala Guzun a

la Ala Guzun. „Foarte multe femei care sunt alese în calitate de primare nu neapărat au experiență în administrația publică locală. Avem noroc de colege și colege care ne susțin și ne motivează, ne ajută cu un sfat sau cu o informație utilă și cooperând putem multiplica lucrurile bune care se realizează în localități.

Vizita de studiu este parte a proiectului „Acordarea unui sprijin extins pentru consolidarea capacităților autorităților publice locale, inclusiv a femeilor primare membre ale Rețelei femeilor din cadrul CALM” implementat în perioada 1 iulie 2021 – 31 mai 2023 de către Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) cu suportul financiar al Entității Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) din Moldova și finanțat de Suedia.

La Borogani, Leova, primarele au învățat una de la alta cum mai bine să administreze localitățile pe care le conduc!

La 17 mai, Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) a organizat o vizită de studiu la Borogani, Leova, cu genericul: „Participarea femeilor în procesele decizionale la nivel local și gestionarea crizei refugiaților”.

Astfel, 20 de femei primare din mai multe regiuni ale Republicii Moldova au avut ocazia să o descopere pe Elena Savițchi, o colegă de-a lor care, din 2015 și până în prezent, lucrează neobosit la transformarea satului Borogani. Elena Savițchi a contribuit la crearea condițiilor de activitate în instituțiile publice, la îmbunătățirea infrastructurii din localitate, construcția unui teren sportiv care a fost dat în exploatare în anul 2022

și s-au oprit la Borogani au avut parte de adăpost și, poate cel mai important, de compasiune și susținere. Taxele locale, plățile pentru servicii, de asemenea, au fost subiecte de interes pentru primarele care au împărtășit din experiența lor în procesul de soluționare a unor sau altor probleme.

Primara Elena Savițchi s-a

etc. Întrucât oamenii din Borogani au văzut dedicația primarei pentru localitatea lor, s-au mobilizat și împreună au realizat cele mai importante proiecte pentru comunitate. Tot împreună și-au unit eforturile și atunci când refugiații din Ucraina căutau unde să se-și culce copiii. Astfel, cetățenii Ucrainei care au fugit din calea războiului

simțit onorată de faptul că 20 de colege au venit în localitatea sa. „Mulțumim CALM pentru încrederea acordată. Mă bucur că femeile primare care sunt astăzi la noi în vizită sunt interesate de ceea ce se întâmplă la Borogani. Le-am povestit cu drag despre satul nostru, despre oamenii din localitate, despre activitatea primăriei, dar și

despre realizările înregistrate pe parcursul acestor ani. Scopul evenimentului este de a transmite din bunele practici și astfel fiecare participantă își poate trasa noi obiective, astfel încât învățând una de la alta să reușim să oferim servicii calitative cetățenilor, comunitățile noastre să devină prospere, iar cetățenii să aibă condiții decente de trai aici, acasă.”

Primara satului Vadul lui Isac, Cahul, Alexandra Piscunov a rămas plăcut surprinsă de ceea ce a văzut la Borogani. „Am descoperit o colegă deosebită. M-a impresionat și colaborarea dintre toți actorii comunitari, inclusiv în gestionarea crizei refugiaților: autoritățile publice locale, instituții educaționale,

culturale, agenții economici, dar și populația din localitate, toți s-au unit pentru a fi aproape de vecinii noștri care trec prin cea mai grea încercare posibilă.” Un alt aspect asupra căruia Alexandra Piscunov a atras atenția a fost activitatea persoanelor care cresc ovine și care au reușit să beneficieze de susținerea statului și a unor parteneri de dezvoltare. „Deși avem și noi crescători de ovine, deocamdată nu este niciun antreprenor care să aibă înregistrată oficial această activitate. Mi-aș dori să-i ajut să realizeze acest lucru pentru ca să poată beneficia de anumite subvenții.”

Primara comunei Tuzara, Călărași, Ludmila Burghilea, a

constatat că aceste vizite de studiu sunt o experiență foarte bună pentru primarele din localitățile noastre. „Deși avem și în localitatea noastră serviciu de salubritate, voi prelua de aici anumite practici. Învățăm foarte multe lucruri pe care unele dintre noi încă nu am reușit să le implementăm. Sper că voi mai fi organizate asemenea evenimente.”

Primara satului Onițcani, Criuleni, Maria Țîrgola, lucrează în APL din 1995, dar este la

primul mandat de primară și la prima vizită în satul Borogani, Leova. „Mă întorc acasă cu noi cunoștințe care, cu siguranță, îmi vor fi utile în activitate. Am cunoscut mai bine colegile mele primare și am stabilit o relație de amiciție cu unele dintre ele. Anume așa, învățând unele de la altele, obținem mai multă încredere în propriile forțe și putem face față tuturor provocărilor din activitate.”

Vizita de studiu la Borogani, Leova, este parte a proiectului „Acordarea unui sprijin extins pentru consolidarea capacităților autorităților publice locale, inclusiv a femeilor primare, membre ale Rețelei femeilor din cadrul CALM” implementat în perioada 1 iulie 2021 – 31 mai 2023 de către Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM), cu suportul financiar al Entității Naționale Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) din Moldova și finanțat de Suedia.

Douăzeci de primare au vizitat Budeștiul – localitatea la cărma căreia de mai bine de 30 de ani este o femeie!

streață că schimbul de experiență este foarte important, fiind pus accentul pe faptul ca primarele să se cunoască între ele, dar să cunoască și activitatea colegelor cu mai multă experiență și să se poată inspira.

„M-am străduit ca fiecare participantă la acest eveniment să se simtă bine la Budești. Le-am arătat unele dintre proiectele implementate pentru dezvoltarea infrastructurii, cele mai importante obiecte socio-culturale. Recent a fost dat în exploatare un obiectiv actual, o clădire degradată a fost transformată într-un centru modern pentru persoanele vârstnice. Acest centru comunitar de zi a fost adaptat și pentru persoanele refugiate din Ucraina. De la începutul războiului, la Budești

Douăzeci de primare din mai multe zone ale Republicii Moldova au vizitat la 19 mai localitatea Budești, municipiul Chișinău, pentru a se inspira din activitatea unei dintre cele mai experimentate alese locale, Nina Costiuc, președintă de onoare a Rețelei Femeilor din cadrul CALM. Evenimentul cu genericul: „Participarea femeilor în procesele decizionale la nivel local și gestionarea crizei refugiaților” a fost organizat de către Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) și este parte a proiectului „Acordarea unui sprijin extins pentru consolidarea capacităților autorităților publice locale, inclusiv a femeilor primare, membre ale Rețelei femeilor din cadrul CALM”, implementat cu suportul financiar al Entității Națiunilor Unite pentru Egalitatea de Gen și Abilitarea Femeilor (UN Women) din Moldova, finanțat de Suedia.

Gazda evenimentului, Nina Costiuc, a afirmat că asociația autorităților locale CALM a adunat sub aripa sa pe cei mai mulți primari din R. Moldova, iar evenimentul de la Budești demon-

și-au găsit adăpost peste 250 de refugiați, preponderent femei și copii. Astăzi, în localitate avem 24 de cetățeni ai Ucrainei, 15 dintre aceștia fiind copii. Pe cei mici

și pe adolescenți i-am integrat în activitățile Centrului pentru copii și tineret, iar maturii au multiple activități la centrul comunitar de zi pentru refugiați.”

Pentru cei peste cinci mii de locuitori ai satului Budești există club de hipism, club sportiv de fotbal, terenuri sportive și de joacă, infrastructură socială,

Aurelia Temciuc este primară de Bălceana, Hâncești și și-a dorit să o cunoască personal pe Nina Costiuc. „Îi urmăream activitatea pe rețelele de socializare și eram fascinată de tot ceea ce face. Am vrut să aflu cum reușește să aducă atât de multe investiții și de unde ia atât de multă forță pentru a rea-

liza numeroasele obiective. Ne dorim să realizăm în localitățile noastre măcar jumătate din ce a reușit colega noastră de la Budești. Evenimentul organizat de CALM este foarte util, mai ales pentru primarele la primul mandat.”

Larisa Corman, primară de Ciolocani, Telenеști, de asemenea, a rămas impresionată de rezultatele colegei sale Nina Costiuc. „Rezultatele primăriei de Budești ne uimesc, ne încântă și ne dau încredere că am putea și

noi. Este primara care s-a gândit la toți locuitorii satului, de la cei mai mici și până la cei în etate. Am văzut atâtea lucruri frumoase încât m-am gândit că dacă toți primarii din R. Moldova ar fi la fel de harnici, nu ar mai spune nimeni că satele noastre sunt pe cale de dispariție.”

trotuare și drumuri reparate etc. Un alt proiect de anvergură lansat la Budești vizează gestionarea deșeurilor menajere din patru localități: Budești, Cruzești, Tohatin și Colonița. Urmează să construim un garaj, costurile estimate sunt de circa 8 milioane de lei.

Sperăm că vom avea susținerea Consiliului municipal Chișinău și vom reuși să creăm toate condițiile necesare pentru întreprinderea intercomunitară care gestionează acest serviciu”, explică Nina Costiuc. Potrivit alesei locale, tot ce trebuie să facem este să fim mai uniți, să transmitem din experiența noastră și să ne bucurăm de rezultate bune în toate primăriile Republicii Moldova.

Valentina Buzu, primara satului Peresecina, Orhei, vicepreședintă a CALM, este de părere că evenimentul organizat la Budești are o semnificație deosebi-

tă. „Aici am văzut cum o viață de om poate fi dedicată unei localități, Nina Costiuc fiind la al optulea mandat. Am aflat ce provocări pot apărea în activitatea de primară, am văzut cât de multe

proiecte a adus Nina Costiuc în localitate, dar și care este impactul lor asupra dezvoltării satului și oamenilor. Proiectele economice implementate aduc venituri în bugetul primăriei, ceea ce permite administrației publice locale să investească mai mult în educație, domeniul social, infrastructură etc.”

Svetlana Racul, primara comunei Boșcana, Criuleni, nu ratează nicio ocazie de a vizita localitatea Budești. „Preiau foarte

multe practici de la Nina Costiuc, o primară de o mare calitate. Am vizitat edificii construite prin intermediul mai multor proiecte. Mi-a plăcut foarte mult centrul comunitar de zi, construit în doar jumătate de an și amenajat pentru bătrânii din localitate și refugiații din Ucraina. Am fost impresionată de cât de multe activități sunt în cadrul acestui centru, oamenii învață limba engleză, brodează, croșetează, socializează. Tot la Budești este un minunat traseu turistic și îndemn locuitorii Republicii Moldova să vină în această localitate, una pitorească, cu oameni ospitalieri.”

Tatiana Badan la Marea Adunare Națională: „Moldova Europeană este visul, drumul și speranța colectivităților locale din RM”

În discursul ținut în fața celor 80 000 de oameni care au venit la Marea Adunare Națională „Moldova Europeană”, președinta Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), primară a satului Selemet, Cimișlia, Tatiana Badan, a vorbit despre ce înseamnă astăzi Uniunea Europeană pentru satele și orașele noastre și de ce trebuie să alegem această cale a integrării europene.

Stimați cetățeni ai Republicii Moldova, stimați colegi din administrația publică locală, frați și surori, prieteni și diaspora noastră de pretutindeni,

Acum, aici trăiesc emoții nobile,

de mândrie și mult respect, de recunoștință pentru Dvs., pentru țara noastră, pentru neamul nostru.

În calitate mea de simplu cetățean, locuitor al satului Selemet, acolo unde m-am născut și la care țin foarte mult, Uniunea Europeană înseamnă servicii publice de calitate pentru cetățeni, drumuri, apă, justiție dreaptă, viitor și siguranță pentru copii, grijă pentru bătrâni, educație și șansa ca frații, surorile și copiii noștri să revină acasă, să muncească pentru țara noastră și să ne bucurăm împreună, unii lângă alții.

În calitate mea de primar și funcționar public, care muncesc de peste 30 de ani pentru satul meu natal, vreau să vă confirm că anume modelul de administrație publică locală din spațiul european este unicul exemplu demn de urmat și care ne permite nouă, primarilor, să fim mai aproape de nevoile cetățenilor și să dezvoltăm, cu adevărat, satele și orașele noastre. Sunt beneficii reale pe care sătenii mei și cetățenii din țara noastră le cunosc. Sute de școli și grădinițe modernizate, drumuri reparate, rețele de apă și canalizare construite, iluminat public stradal, toate acestea și alte proiecte locale mari au fost implementate cu suportul Uniunii Europene. În localitatea mea Selemet, practic, toate proiectele sociale, economice, de infrastructură, sunt realizate cu sprijinul statelor europene. Mulțumesc pentru tot ce fac în interesul cetățenilor noștri prietenilor și partenerilor R. Moldova: România, Norvegia, SUA, Elveția, Suedia, Slovacia, Austria, Italia, Anglia, Franța, Polonia și

altor țări din Uniunea Europeană, datorită cărora satul meu Selemet are viitor și speranță pentru o viață mai bună.

În calitate mea de președintă a Congresului Autorităților Locale din Moldova am un mesaj către colegii mei primari și funcționarii din administrația publică locală. Toți cunoaștem că descentralizarea și autonomia locală reală pe care ni le dorim sunt un element esențial al unei societăți democratice. Cu toții ne dorim ca comunitățile noastre locale să beneficieze de servicii și condiții de viață asemeni celor din Uniunea Europeană. Ne dorim să dezvoltăm satele și orașele noastre, ca ele să devină cu adevărat europene, iar acest lucru este posibil doar fiind parte a lumii civilizate,

a spațiului cultural și național din care toți facem parte, în cadrul Uniunii Europene!

Stimați concetățeni, prieteni, lume bună! Cu toții ne dorim o viață frumoasă în această țară. Vrem localități cu mulți copii care aleg să se ulițe și bucură buniicii ajunși la bătrânețe, cu familii unite care stau împreună la masa de sărbători, nu prin internet. Vrem localități în care există viață. În toți acești ani ne-am convins că de unii singuri nu putem reuși, iar acest lucru l-am înțeles și în calitate mea de primară. În localitățile noastre, în care am adus Europa, toți oamenii simt o schimbare spre bine.

Vă îndemn să nu mai lăsăm Moldova de una singură! Să devenim parte a unei familii mari și puternice! Să facem Europa din fiecare sat și oraș, pentru fiecare familie din Moldova. Moldova Europeană este visul, drumul și speranța noastră. Să mergem pe acest drum împreună, oameni din sate și orașe, primari, funcționari publici și diaspora noastră dragă, de pretutindeni. Să mergem hotărât pe drumul ce ne duce spre Uniunea Europeană, pentru țara noastră și pentru copiii noștri! Stimați concetățeni, stimați oameni minunați, sunt convinsă că vom reuși, că putem să ne mobilizăm, să muncim, să facem acele clăci de altădată și să organizăm lumea bună, cu gândire bună, să aducem cât mai multă prosperitate țării noastre. Cu binecuvântarea bunului Dumnezeu și cu gândurile Dvs. frumoase, nobile pe care le aveți, sper că vom reuși. Vă doresc sănătate și să păstrăm această unitate și bună înțelegere. Pace pentru țară!

Și la Bruxelles CALM promovează interesele APL în contextul în care R.Moldova a obținut statutul de țară candidată la aderarea la UE!

În perioada 23-25 mai, la Bruxelles, NALAS (Rețeaua Asociațiilor Autorităților Locale din Sud-Estul Europei) a organizat în cadrul programului Parteneriatului Estic – PLATFORMA, o serie de schimburi de experiență între Asociațiile APL din R. Moldova, Georgia, și Ucraina cu Asociațiile APL partenere din NALAS și PLATFORMA, prin evaluări și schimburi de opinii, preluarea experienței, etc.

Delegația CALM a fost reprezentată de primarul orașului Ștefan Vodă, vicepreședintele CALM, Vladislav Cociu; primara comunei Cruzești, municipiul Chișinău, președintă a Rețelei Femeilor din cadrul CALM, Violeta Crudu; primarul comunei Gangura, Ialoveni, Marcel Bobeica, experții CALM Irina Luncașu și Viorel Rusu.

În prima zi a evenimentului a avut loc o ședință cu participarea reprezentanților CEMR, PLATFORMA și NALAS, fiind abordate trei subiecte-cheie care constituie o prioritate pentru APL-urile din Republica Moldova, dar și alte țări precum România, Ucraina, Muntenegru, Albania, Serbia etc. A fost pus accentul pe cheltuielile publice locale în perioada crizelor – schimbările în sistemul financiar local; remunerarea și salariile în administrația publică locală și gestionarea proprietății locale – provocări și oportunități.

Primara de Cruzești Violeta Crudu a vorbit despre reformele inițiate în administrația centrală și locală din R. Moldova, implicarea CALM în acest proces, dar și des-

tate, cu o capacitate administrativă puternică, iar implicarea CALM în acest proces, susținut de partenerii săi, este vitală.

În aceeași zi, reprezentantele CALM Violeta Crudu și Irina Luncașu au avut o întrevedere cu reprezentantele CEMR în cadrul căreia au fost abordate subiecte privind implicarea femeilor din R. Moldova în procesul decizional, precum și în gestionarea crizelor care afectează statul nostru, inclusiv cea a refugiaților. Totodată, au fost puse la punct mai multe detalii pentru buna organizare a Forumului Parteneriatului Estic pentru Egalitatea și Solidaritatea Femeilor, care va avea loc la 5 iunie, 2023.

La 25 mai, în cadrul Serviciului European de Acțiune Externă, CALM a avut o întrevedere cu reprezentanții Comisiei Europene, responsabili de politica externă și de vecinătate. În semn de solidaritate, delegația noastră a fost însoțită de reprezentanți ai NALAS, CEMR (PLATFORMA) și

Consiliul European. În cadrul întrevederii au fost abordate mai multe subiecte de importanță majoră pentru statul nostru, printre acestea fiind:

– Accesul autorităților publice locale la fonduri europene de infrastructură și facili-

tatea mecanismului de acordare a lor;

– Accesul autorităților publice locale din Moldova la Programul IPA și alte Programe de Preaderare;

– Problemele și necesitățile comunităților locale din Republica Moldova.

pre importanța schimbului de experiență care are loc între CALM și NALAS, PLATFORMA și Asociația Franceză AFCCRE. „Ne bazăm foarte mult pe cunoștințele și expertiza Dvs. și Vă mulțumim pentru că ne sunteți alături”, a menționat președinta Rețelei Femeilor din cadrul CALM.

Potrivit primarului de Gangura, Marcel Bobeica, pentru dezvoltarea Republicii Moldova este nevoie de comunități dezvoltate,

Primarii de orașe din Republica Moldova la Slănic-Moldova: „Avem nevoie de suportul colegilor noștri din România pentru a parcurge mai ușor această cale de aderare la UE”

O delegație a Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM), formată din 21 de primari de orașe și municipii, dar și experți ai CALM, a întreprins o vizită de studiu în orașul Slănic-Moldova, la invitația primarului, copreședinte al Consiliului Autorităților Locale din România și Republica Moldova, Gheorghe Baciu. Ideea de a organiza un asemenea eveniment a fost lansată recent de către conducerea Rețelei Orașelor din cadrul CALM, președintele Rețelei, primarul municipiului Edineț, Constantin Cojocaru și vicepreședintele Rețelei, primara municipiului Strășeni, Valentina Casian, la București, în cadrul Adunării Generale a Asociației Orașelor din România.

Primarii din R. Moldova au avut întrevederi cu primari din România și au aflat cum gestionează colegii lor de peste Prut activitatea la primărie, ce proiecte au implementat de când țara vecină este membră

a aleșilor locali de pe cele două maluri ale Prutului. „Este o bucurie pentru noi să avem la Slănic-Moldova primari care reprezintă partea

acestora de a prelua din bunele practici din România. „Cred că și noi avem ce învăța de la colegii noștri din R. Moldova, dar și ei de

de nord, de sud și de centru a Republicii Moldova. Noi nu trebuie să inventăm roata, este suficient să împrumutăm unii de la alții anumite modele. Am discutat despre cum vedem noi și cum văd colegii noștri de la est de Prut dezvoltarea R. Moldova.”

Primarul de Slănic-Moldova a scos în evidență faptul că pentru o bună parte din colegii săi din Ro-

la noi, având în vedere integrarea noastră mai timpurie în UE. Rezultatele integrării le simțim în comunitățile noastre pentru că majoritatea proiectelor sunt finanțate cu bani europeni. Bineînțeles că nu vine nimeni să îți aducă acești bani, dar este nevoie de un personal specializat și dacă depui solicitări reușești și să primești. Dacă îți faci treaba cum trebuie, atunci când apare o

șionăm că anterior, angajații primăriei Moinești au organizat două sesiuni de instruire pentru colegii lor din Republica Moldova în domeniul scrierii și implementării proiectelor europene. Urmează să fie organizată la Chișinău o nouă sesiune de acest fel.

Primara orașului Drochia, vicepreședintă a CALM, Nina Cereteu confirmă că avem ce învăța de la colegii din România care au realizat foarte multe lucruri bune cu fondurile europene, ceea ce ne așteaptă și pe noi. „Noi trebuie să învățăm din experiența lor și poate să nu călcăm pe aceleași greble și să asimilăm fondurile pe care colegii noștri de la vest de Prut le-au ratat când erau la început de cale.” Nina Cereteu a mulțumit tuturor pentru buna organizare și desfăș-

multor proiecte investiționale. „Mi doresc ca și în localitatea mea să putem avea posibilitatea să procurăm utilaj ecologic curat, inclusiv cel de curățare și de amenajare a teritoriului. În acest sens, la Slănic-Moldova sunt utilizate triciclele electrice, lucru care permite primăriei să economisească din efortul depus de forța umană, dar și benzina sau motorina, ceea ce aduce beneficii și din punct de vedere ecologic.”

Mihail Sclifos este primarul orașului Criuleni și crede că lucrurile bune implementate de România cu suportul Uniunii Europene trebuie să se regăsească și în Republica Moldova. „Avem aceeași limbă, același neam, aceleași obiceiuri. Am observat cât mult țin la tradițiile și obiceiurile strămoșești, dar au și o dezvoltare foarte bună a localității. Sper că în următorii ani vom beneficia și noi de cât mai multe asemenea oportunități prin intermediul proiectelor naționale, transfrontaliere și europene.”

Mihail Sclifos a amintit că orașul Criuleni este situat pe malul Nistrului, are o istorie bogată, dar și oameni frumoși la chip și la suflet. „Mi doresc foarte mult să valorificăm acest potențial imens pe care îl avem și să dezvoltăm turismul. Toate localitățile noastre au ceva frumos și unic, trebuie doar să le scoatem din anonimat, iar pentru aceasta este nevoie de investiții și de multă muncă.”

Primara orașului Căinari Maria Ghelan este pentru prima dată la Slănic-Moldova și a fost cucerită

dova. „Am văzut cum muncește primarul împreună cu echipa sa, am aflat care este legislația României pe care o aplică în activitate, am văzut ce metode au fost alese pentru a dezvolta turismul, cum sunt atrase investițiile europene în localitate etc. Mă bucur că mă voi întoarce acasă cu noi cunoștințe pe care le voi transmite echipei mele din primărie, dar și locuitorilor orașului.”

Alexandru Mațarin este primarul orașului Anenii Noi și a atras atenția asupra ordinii exemplare din orașul Slănic-Moldova și a parcului bine amenajat. „Am văzut cum este organizat procesul de curățare a parcului, de amenajare, de irigare a ierburilor. Am văzut bune practici în ceea ce privește iluminatul stradal, dar și rezultatele mai

a Uniunii Europene și cum acestea au schimbat aspectul localităților dar și viața oamenilor din comunități. De asemenea, la eveniment au participat furnizorii de servicii în domeniul iluminatului public, construcției terenurilor de joacă pentru copii, scrierii și implementării de proiecte etc.

Primarul Gheorghe Baciu spune că invitația pe care a transmis-o CALM-ului de a veni împreună cu primarii de orașe și municipii la Slănic-Moldova este o continuare a modului de abordare a relației cu Republica Moldova, de relaționare

mânia este foarte important de a transmite mesajul privind necesitatea consolidării direcției pe care R. Moldova a ales-o, cea de integrare europeană. „Ne dorim ca primarii din R. Moldova să vadă pe viu cum se dezvoltă localitățile din România. Slănic-Moldova are proiecte de peste 30 de milioane de euro în curs de implementare sau care urmează să fie inițiate și acest lucru oferă încredere”, a afirmat edilul.

Și Valentin Vieru, primar al municipiului Moinești, a apreciat prezența la Slănic-Moldova a colegilor săi din R. Moldova, dar și dorința

astfel de finanțare accesezi aceste resurse și chiar nu contează culoarea politică sau altceva.”

De asemenea, primarul a afirmat că în prezent municipiul Moinești are proiecte de peste 60 de milioane de euro ce se implementează. „Investim în școli, în spitale, în infrastructură, în baze sportive, în parcuri de agrement, dar și în evenimente. Avem un calendar de evenimente pe care le realizăm și cu sprijinul fraților noștri din R. Moldova, cu localitățile cu care suntem înfrățiti: orașul Ialoveni, municipiul Strășeni și orașul Cantemir.” Men-

Viorel Furdui la Comisia Națională pentru Integrare Europeană: „Politica fiscală nu este corelată cu strategia de reformă a administrației publice, angajamentele în domeniul democrației locale și alte documentele de politici importante în contextul integrării europene”

La 26 mai a avut loc ședința Comisiei Naționale pentru Integrare Europeană, eveniment prezidat de Președinta R. Moldova Maia Sandu, cu participarea președinților de Comisii Parlamentare, miniștri, alți reprezentanți ai puterii centrale, ai societății civile și ai Congresului Autorităților Locale din Moldova (CALM).

Principalele subiecte abordate au vizat modul de implementare a angajamentelor asumate de RM în calitate de țară candidată în perspectiva acordării statutului de țară candidată la Uniunea Europeană. În acest sens există un plan de acțiuni privitor la îndeplinirea celor nouă recomandări ale Comisiei Europene care trebuie să fie îndeplinite, acțiuni ce urmează a fi realizate, astfel încât R. Moldova să fie pregătită să prezinte aceste progrese și structurile de conducere ale Uniunii Europene să poată începe procesul propriu-zis de negocieri.

Potrivit directorului executiv al CALM, Viorel Furdui, acest lucru este esențial pentru Republica Moldova deoarece, odată cu acceptarea statului nostru în procesul de negocieri, vor exista perspective foarte bune în tot ce înseamnă atragerea fondurilor UE în toate domeniile, inclusiv pentru dezvoltarea comunităților locale.

„Este o etapă esențială și putem spune că au fost înregistrate progrese importante. Totodată, s-a vorbit și despre restanțele pe care le avem, cauzele lor și factorii decizionali urmează să lucreze pentru ca să putem avansa în acest proces. Au fost stabilite termene concrete pentru a fi realizate progrese în domeniile cu restanțe.”

În cadrul ședinței Comisiei pentru Integrare Europeană, Viorel Furdui a vorbit și despre realitățile existente în cazul reformei administrației publice, inclusiv a celei loca-

le. „Am atras atenția asupra faptului că se atestă un progres în deschiderea Guvernului pentru dialogul instituționalizat, inclusiv al eficienței acestuia, ceea ce ne-a permis să reducem anumite decalaje și restanțe în procesul de implicare a CALM-ului în elaborarea Strategiei reformei administrației publice, dar și a proiectului de lege privind amalgamarea voluntară. Astfel am reușit să creștem calitatea acestor acte normative care deja au fost aprobate de către Guvern. Ne-am dorit ca ele să fie mai realiste și conectate la nevoile și realitățile noastre.”

Totodată, directorul executiv al CALM a reiterat faptul că, din păcate, s-a pierdut foarte mult timp și intrăm într-o nouă perioadă electorală cu un sistem de administrație publică, cel al consiliilor raionale, ce are structuri vechi, depășite și care pot constitui o barieră importantă în realizarea tuturor acestor planuri de acțiuni, a tuturor măsurilor care au ca obiectiv apropierea de standardele și instituțiile europene, acquis-ul comunitar european și toate angajamentele pe care ni le-am asumat față de UE. „Am solicitat să se atragă atenția la acest aspect, să fie identificate anumite soluții, dacă încă nu este prea târziu, să fie abordată tranșant această problemă privind structurile raionale la nivel teritorial.”

În afară de aceasta, Viorel Furdui a atras atenția asupra faptului că proiectul politicii fiscale, recent recepționat de CALM pentru

în acest proces. În afară de aceasta, proiectul de lege privind amalgamarea voluntară, asupra căruia Guvernul insistă foarte mult, are, de asemenea, un capitol dedicat stimulentei financiare. Toate aceste lucruri nu s-au regăsit în politicile fiscale. Altfel spus, politica fiscală este deconectată în totalitate de realitățile existente și nu este corelată cu documentele de politici extraordinar de importante. Acest lucru înseamnă că ele pur și simplu nu vor putea fi implementate și vor rămâne iarăși doar în formă de hârtie, aceasta fiind o problemă fundamentală a tuturor documentelor de politici de până acum.”

Un alt subiect abordat de directorul executiv al CALM a vizat faptul că devenind

ne, Nicu Popescu, să fim mai pro-activi și să solicităm acestei structuri europene să acorde RM, în persoana APL, statut de membru asociat sau, cum se mai practică în cadrul acestei instituții, crearea unui grup de lucru pentru RM, care să aibă ședințe tematice, dar să aibă și acces la ședințele Comitetului European al Regiunilor – o structură pe lângă Parlamentul European care participă la diverse discuții ce vizează elaborarea diverselor programe de dezvoltare, destinația diferitor fonduri etc. Acest lucru ne-ar permite ca vocea reprezentanților APL să fie auzită la nivelul instituțiilor europene și opinia noastră să fie luată în considerare, mai ales atunci când instituțiile europene elaborează

programe de dezvoltare a localităților din RM. Astfel s-ar crea o conexiune mai mare cu realitățile și necesitățile APL din RM”, a declarat Viorel Furdui.

Menționăm că în cadrul Ședinței Naționale pentru Integrare Europeană, Președinta Maia Sandu a apreciat implicarea CALM și a autorităților locale în organizarea Adunării Naționale „Moldova Europeană”, fiind subliniat faptul că s-a simțit implicarea activă a autorităților locale în acest proces. „Prin discursul său, președinta CALM, Tatiana Bădan, a transmis un mesaj foarte clar de susținere a vectorului european – unicul valabil pentru RM, care poate aduce dezvoltare, prosperitate și standarde calitative de viață, spre care tindem cu toții și pe care le apreciem în UE”, a afirmat președinta Republicii Moldova. Totodată, Maia Sandu a solicitat APL să fie atente la unele încercări a unor forțe dubioase de a le influența prin diverse metode ilegale, inclusiv șantaj și stimulentele financiare și de a le determina să-și schimbe vectorul politic.

avizare, a fost elaborat într-un mod netransparent, fără participarea CALM, fără discuții prealabile sau un schimb de opinii cu Ministerul Finanțelor. „Apreciam negativ acest lucru, mai ales în contextul în care în ultimul timp au fost aprobate Strategia privind reforma administrației publice, asumate alte angajamente, acțiuni, obligații, care trebuie să fie realizate în domeniul administrației publice locale, inclusiv în domeniul descentralizării financiare, organizaționale, patrimoniale, etc., iar rolul Ministerului Finanțelor este foarte important

țară candidată la UE, pentru Republica Moldova se deschid o serie de oportunități ce presupun implicarea mai activă a APL în activitatea diverselor structuri ale UE. „În special, m-am referit la Comitetul European al Regiunilor care se ocupă de problemele ce vizează dezvoltarea locală și regională. În această structură sunt reprezentanții APL din toate țările care sunt membre ale UE, fiind create și anumite formate de comunicare pentru țările candidate. Am solicitat Viceprim-Ministrului, Ministrului Afacerilor Exter-

La înălțime cu CALM!

„La Înălțime cu CALM” – o emisiune a Congresului Autorităților Locale destinată oamenilor și soluțiilor ce contribuie la dezvoltarea satelor!

„La Înălțime cu CALM” este emisiunea ce reflectă activitatea autorităților locale, dar și a oamenilor care contribuie la dezvoltarea comunităților. Activitatea CALM, modificările legislative, cât de mult avansăm sau regresăm la capitolul descentralizare, soluții ce ar permite dezvoltarea satelor noastre, oameni care sfințesc locul- toate acestea le aflați în cadrul emisiunii „La Înălțime cu CALM”. Vă invităm să ne audiați în fiecare zi de sâmbătă, de la ora 10.00, la postul de radio Eco Fm, pe frecvențele 97,6 MHz – Făleşti; 100,2 MHz – Sângerei; 104,4 MHz – Anenii Noi; 98,5 – Ștefan Vodă; 88,9 MHz – Ungheni și în fiecare zi de duminică, de la ora 14.10, la postul de radio Jurnal Fm, pe frecvențele 107,9 – Edineț; 95,2 – Sângerei; 88,2 – Telenesti; 99,1 – Șoldănești; 91,2 – Rezina; 98,7 – Dubăsari; 100,1 – Chișinău.

Tot „La Înălțime cu CALM” suntem la Vocea Basarabiei, pe 71,57 MHz, Chișinău, 67,79 MHz, Soroca, 100,3 MHz, Glodeni, 101,0 MHz, Pelinia, 101,9 MHz, Taraclia, 103,8 MHz, Ștefan Vodă, 91,90 MHz, Căușeni, 101,9 MHz, Rezina, 103,1 MHz, Soroca, 106,7 MHz, Vulcănești, 104,4 MHz, Dondușeni, 102,3 MHz, Strășeni, 100,1 MHz, Ungheni.

OAMENII INFORMAȚI SUNT PUTERNICI!

Redacția
„Vocea autorităților locale”

Responsabil pentru ediție
secretariatul CALM

Adresa: str. Columna, 106A, Chișinău,
MD 2004, Republica Moldova,

Tel.: + (373 22) 223509
Fax: + (373 22) 223529
+ (373 22) 213235

www.calm.md
www.facebook.com/calm.md
info@calm.md